

Tampereen ammattikorkeakoulu

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Opettajan Keittokirja

Kasvu oppilaasta opettajaksi: käyttöteorian
kehittyminen ja muuttuminen ajan sekä
kokemuksen myötä

Heli Halonen
Tomi Heinonen
Marjo-Riitta Kaminen-Kandelin
Jarno Knuutila
Jari Viitala

2006

SISÄLLYSLUETTELO

1.	ALKUSANAT.....	4
1.1	Ryhmä OpeX	5
2.	KOULU ALKAA.....	8
2.1	Ala-aste.....	8
2.1.1	Lippalakki ja ensimmäinen koulupäivä	9
2.1.2	Ankara opettaja.....	11
2.1.3	Pakkoesiintyminen koulun juhlissa	12
2.1.4	Koululiikunnasta (kilpailusta)	13
2.1.5	Pienen kyläkoulun riemuja / kouluruoka	15
2.1.6	Sijaisia vaihtopenkiltä	20
2.1.7	Tavallisuuden pakko	21
2.1.8	Tuhrua vaiko taidetta?	23
2.1.9	Opettaja nöyryyttää oppilasta	24
2.1.10	Kilpailua kilpailun vuoksi.....	26
2.1.11	Mukavia kokemuksia	28
2.1.12	Opettajat turhautuvat / käsityöt.....	29
2.1.13	Oppilaat vaaravyöhykkeessä.....	34
2.1.14	Miten ala-aste vaikutti minuun?	35
2.2	Ylä-aste.....	36
2.2.1	Luntaus kokeissa (opiskeluvilppi)	37
2.2.2	Uskonnon opettajista	39
2.2.3	Herkkähermoinen opettaja / uskonnon-opetus... 41	
2.2.4	Väärässä olemisen myöntäminen	44
2.2.5	Häiriköt ja tuomitseminen	45
2.2.6	”Kakarot ja kaakit”	46
2.2.7	Käsite-eroja.....	47
2.2.8	Kummallista kannustamista	48
2.2.9	Pieruhuumoria.....	49
2.2.10	Häirintää puolin ja toisin.....	50
2.2.11	Miten ylä-aste vaikutti minuun?	50

2.3	Lukio	51
2.3.1	Ensimmäinen lukiopäivä	52
2.3.2	Opiskelumotivaatiosta.....	53
2.3.3	Ulkolukuharjoituksia	55
2.3.4	Opettajien nimittely	56
2.3.5	Oppilaiden hauskanpitoa	57
2.3.6	Huumorintajuiset opettajat	58
2.3.7	Miten lukio vaikutti minuun?.....	58
2.4	Yliopisto	59
2.4.1	Kolmen ällän ylioppilaana yliopistossa	59
2.4.2	Hyvä vs. huono luennoitsija	60
2.4.3	Onneton opettaja	61
2.4.4	Opettaja ei hallitse itseään.....	63
2.4.5	Opettaja suhtautuu huumorilla.....	63
2.4.6	Norsun muisti	64
2.4.7	Pokka pitää	65
3.	TULEEKO MINUSTA OPETTAJA?	66
4.	KIRJALLISUUTTA	69

1. ALKUSANAT

Tämä kirja on osa opinnäytetyöstä, jonka opiskelijaryhmä OpeX laati Tampereen Ammatillisen Opettajakorkeakoulun kehitysprojektiksi. Työn tarkoituksena on ollut kerätä kirjan tekijöiden omia koulumuistoja eri kouluasteilta ja analysoida niitä opettajuuteen kasvamisen ja käyttöteorian kehittymisen näkökulmasta. Työn punaisena lankana toimii siis ”kasvu oppilaasta opettajaksi: käyttöteorian kehittyminen ja muuttuminen ajan ja kokemuksen myötä”. Olemme listanneet kirjan loppuun kirjallisuutta, jota käytimme opinnoissamme ja jota pidimme hyvänä. Työn teoriaosa on kirjoitettu erillisenä julkaisuna.

Tämä kirja koostuu narratiiveista, jotka on sijoitettu kronologiseen järjestykseen (ala-aste, ylä-aste, lukio, yliopisto). Käytämme siis selkeyden vuoksi jo virallisesti poistettua jakoa ala- ja yläasteeseen, koska kaikilla meistä on muistissamme tämä jättiläismäinen askel pikkupojasta tai tytöstä ”aikuseksi”. Jokaisen tarinan kohdalla on myös pohdittu tarinan pedagogista opetusta niin opettajan kuin oppilaan näkökulmasta. Erilliset tarinat on liitetty löyhästi yhteen jatkuvalla kertomuksella, jossa ala-asteen oppilas kasvaa läpi eri oppiasteiden kohti opettajuutta. Lisäksi ryhmä on kerännyt omia iskulauseitaan vinkiksi uusille opettajille. Näitä iskulauseita on siroteltu sinne tänne kirjan sivuille. Kirjan tarinat perustuvat ryhmän jäsenten todellisiin kokemuksiin ja niitä käsitellään niin opettajan kuin oppilaankin perspektiiveistä. Tämän vuoksi tarinoissa saattaa olla pientä ”epäjatkuvuutta” ja vaihtelua niin paikkakuntien kuin tapahtumavuosienkin välillä.

Koska kyse on eräänlaisesta opettajuuteen ohjaavasta keittokirjasta, on mukana myös muutamia hyväksi koettuja ruoka- ja juomavinkkejä. Todelliset reseptit liittyvät kuitenkin pedagogiikkaan ja ne on kirjan lukijan itse poimittava narratiivien joukosta.

Kirjan kannessa oleva majakka kuvaa symbolisesti opettajuutta (*giganttinen kansankynttilä*). Majakan ohjaava vaikutus ulottuu meripeninkulmien päähän, vastaavasti kuten opettaja vaikuttaa oppilaansa elämään vuosien päähän.

1.1 Ryhmä OpeX

Ryhmä OpeX perustettiin syksyllä 2004 TAOKK:n kurssin 36 opetuksen alkaessa. Ryhmämme alkuperäinen koko oli seitsemän henkeä, mutta opiskelun aikana ryhmän koko supistui viiteen opiskelijaan, jotka ovat myös tämän kirjan laatijat (Kuva 1).

Kuva 1. OpeX-ryhmä kovan opiskeluputken runtelemana keväällä 2006.

Ryhmän kokoonpano vasemmalta oikealle on seuraava:

Jari Viitala: Synnyin kaksilapsisen perheen esikoiseksi armon vuonna 1975. Aloitin opintien muistaakseni 34 oppilaan kyläkoulun pienessä luokassa, josta jatkoin pienehkölle yläasteelle. Ylioppilaaksi pääsin vuonna 1994, josta jatkoin jo samana vuonna Oulun Yliopiston tekniseen tiedekuntaan Konetekniikan osastolle. Vuoden ”opiskeluharjoittelun” jälkeen kävin armeijan 1995–96, jonka jälkeen oli vuorossa muutama vuosi aktiivista opiskelua. Siirryin työelämään 1999 ja lopulta vuonna 2002 sain opiskelutkin loppuun ja DI:n paperit ulos.

Tällä hetkellä toimin Oulun ammattikorkeakoulun tekniikan yksikössä tietokoneavusteisen suunnittelun lehtorina.

Jarno Knuutila: Maailman menon ihmettely alkoi 1966 Laitilassa, jossa kävin myös ensimmäiset kolme vuotta koulua. Ala-asteen loppu ja yläaste tuli käytyä Nokialla. Ylioppilaslakin sain Liedon lukiosta 1985. Tietotekniikan insinööriksi valmistuin Turusta 1989 ja lyhyen työrupeaman jälkeen siirryin opiskelemaan teknisiä tieteitä Tampereelle. Valmistuin vuonna 1993 sähkötekniikan DI:ksi, 1996 TkL:ksi ja 1999 TkT:ksi. Opettajantyötä olen harjoittanut pääosin TTY:llä Digitaali- ja tietokonetekniikan laitoksella osa-aikaisena professorina toimiessani. Varsinaisessa leipätyössäni toimin järjestelmä-asiantuntijana Nokia Oyj:ssä.

Marjo-Riitta Kaminen-Kandelin:

Elinikäinen oppiminen alkoi minun kohdallani vuonna 1965 Etelä-Pohjanmaalla. Kokeilumuotoinen ala-aste ja yläaste sekä lukio tulivat koettua Seinäjoen keskustan kouluissa. Ylioppilaaksi pääsin 1985 ja samaisena vuonna aloitin opiskelun Wetterhoffilla Hämeenlinnassa, jolloin keskiasteen uudistus oli meneillään. Kutoja artesaaniksi valmistuin 1987 ja tekstiilialan artemoniksi 1990. Opiskelujeni jälkeen olen työskennellyt eri käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksissa opettaen värjäystä, huovutusta ja kudonnan ammattiaineita.

Heli Halonen: Syntynyt 1968 Säamingissä (nykyisin Savonlinna). Käynyt peruskoulun (alkaen 1975) ja lukion Savonlinnassa. Neljää pistettä vajaa kuuden ällän ylioppilas Savonlinnan lyseon lukiosta vm. 1987. Valmistunut Kouvolan Ulkomaankaupan ja Liiketalouden Instituutista ulkomaankaupan yo-merkonomiksi 1989. Tämän jälkeen muutama vuosi töissä, ja sitten esimiehen kannustamana opiskelemaan insinööriksi. Tuotantotalousinsinöörin tutkinto koneosastolta vuonna 1994 joulukuussa Walter Ahlströmin Teknillisestä Instituutista. Taas muutama vuosi töissä ennen kuin aloitti 1997 työn ohessa tutkinnon päivittämisen AMK-tasolle Hämeen Ammattikorkeakoulussa. Vuonna 2001 AMK-insinöörin tutkinto Hämeenlinnasta sekä MBA-tutkinto Walesin Yliopistosta Swansea Institute of Higher Educationin kautta. Insinööri- ja MBA-lopputyöt tehty englanniksi.

Opettanut koulukavereitaan apuopettajana sekä kollegoita, asiakkaita ja alihankkijoita työelämässä. Yksi monista ikuisista opiskelijoista.

Tomi Heinonen: Opettajaksi opiskelu alkoi 1968 Helsingissä. Monien vaiheiden jälkeen aloitin koulutieni Raumalla ja valmistuin siellä ylioppilaaksi 1987. Seuraavaksi tie vei Tampereelle, josta valmistuin vuonna 1994 sähkötekniikan DI:ksi, 1996 TkL:ksi ja 1999 lääketieteellisen tekniikan TkT:ksi. Opettajantyötä olen harjoittanut TTY:llä dosentinvirassa sekä TAMK:ssa sivutoimisena tuntiopettajana. Varsinaisessa leipätyössäni toimin järjestelmäasiantuntijana Nokia Oyj:ssä.

2. KOULU ALKAA

Kun mietin ensimmäisiä muistikuviani, en tiedä onko kyseessä minulle kerrotut tarinat vai oikeat muistot. Aika on nimittäin tehnyt tehtävänsä ja uudet asiat työntävät pääkopasta syrjään vanhoja. Vanhat kokemuksemme ovat kuitenkin läsnä oman persoonallisuutemme muodossa; kaikki mitä meille on elämämme aikana tapahtunut ja mitä olemme tehneet, ovat muovanneet meistä sen mitä me nyt olemme.

Elämä on jatkuvaa oppimista ja opettamista. Päivittäisissä rutiineissamme pyrimme huomaamattamme opettamaan ympärillämme olevia ihmisiä, niin opettajan, ystävän, kollegan tai vanhempien roolissa. Vastaavasti olemme päivittäin oppijana erilaisissa rooleissa, joista yksi on opettaja. Vaikka opettaja opettaa, hän myös oppii jatkuvasti. Valitettavan usein me itse määräämme oppimisemme tason ja mm. opettaja voi työssään urautua ja minimoida oman oppimisensa. Tuskinpa kukaan ihminen voi väittää olevansa täydellinen oppija tai opettaja, mutta oppimisen pitää jatkua läpi elämän, roolistamme riippumatta. Se miten opetamme ja miten opimme pohjautuu ihmiskäsitykseemme, oppimiskäsitykseemme sekä tietokäsitykseemme. Nämä kolme tekijää muodostavat yhdessä ns. käyttöteorian, joka kuvastaa meitä oppijana ja opettajana. Käyttöteoria elää kokemuksiemme mukana ja se heijastuu tapaamme opettaa ja oppia. Kun pohdin oman käyttöteoriani kehittymistä; kasvamistani opettajuuteen, minun pitää mielessäni palata varhaisimpiin muistoihini ja tutkia koko tähänastisen elämäni kokemuksia. Oppimisen kannalta nämä muistot liittyvät usein kouluun ja opettajaan, jolloin tarjoutuu mahdollisuus tarkastella myös opettajan toimintaa ja pohtia hänen käyttöteoriaansa.

2.1 Ala-aste

Minun tieni opettajaksi alkoi varmaankin syntymäni aikoihin, vaikka en sitä vielä moneen vuoteen tiennyt, puhumattakaan siitä että olisin edes tiennyt mikä opettaja on. Tuo opettajakäsitys alkoi valjeta minulle varmaankin niihin aikoihin kun aloitin koulunkäynnin ja minusta tuli ekaluokkalainen. Eräät parhaiten muistissani olevat tapahtumat liittyvät koulun

alkuun, sillä olihan koulun alku merkki siitä, etten ollut enää ”pikkulapsi”. Se oli suuri askel pikkulapselle, mutta valitettavan pieni askel ihmiskunnalle. Koska ekaluokkalaisten pää on suhteellisen otollinen kaikelle opetukselle, aloin pitää opettajaa todella viisaana ja arvostettuna henkilönä. Tämä oli selvä merkki käyttäteoriani käynnistymisestä. Tuo opettajan tietomäärän arvostus oli ehkä sellainen tekijä, joka herätti mielenkiintoni: tieto on tärkeää ja opettaja tietää kaiken ja opettaja kertoo aina totuuden. Opettajalla oli myös rajaton valta, jota hän joskus käytti sen enempää miettimättä. Koulunkäynti ei ole ollut minulle ollut koskaan mitenkään vastenmielistä, mutta ei kovin mieluistakaan. Asiaa kuvaa ehkä parhaiten sanonta ”ensin työ sitten hui” eli koulu ja läksyt ensin, vasta sitten olivat vuorossa muut puuhut. Ko. ajattelu on iskostunut päähäni niin hyvin että olen käynyt tähän mennessä erilaisia kouluja n.25 vuotta elämästäni, ja yhä vain opiskelu tuntuu jatkuvan.

”Mitä koulu on ja miksi sitä käydään” ovat kysymyksiä jotka vaikuttavat olennaisesti koululaisen ja opiskelija motivaatioon ja koulussa pärjäämiseen. Alaluokilla koulussa oli mukavaa kun oli kavereita ja välitunneilla voi pelata ja viettää vapaa-aikaa pihalla. Opettajan keuhut ja hyväksyntä olivat tärkeitä, samoin ohjeet ja torumiset otettiin vakavasti. Jälki-istunto oli vakava asia, joka pisti miettimään ja josta keskusteltiin myös kotona. Alaluokkien tarkoitus on kasvattaa ja opettaa lukemaan, laskemaan ja kirjoittamaan. Jos oppilaalla on ongelmia, jotka vaikeuttavat oppimista, myöhemmin tarvittavien perustaitojen opettelu hankaloituu tai voi käydä mahdottomaksi.

2.1.1 Lippalakki ja ensimmäinen koulupäivä

Kävin koulutieni ensimmäiset luokat pienessä varsinaissuomalaisessa maalaispitäjän keskustan koulussa. Ns. huonoja vaikutteita ei ollut lähiympäristössä vaarana, joten olin oikein kiltti ja kuuliainen oppilas, jollaisia tuntuu olevan nykyisin vain opettajien haaveissa. Muistaakseni koulukiusaamista ei silloin vielä tunnettu, hävyttömyyksien huutelut ja opettajaa vastaan kapinointi olivat myös käytännössä tuntemattomia asioita 70-luvun alkupuolella.

Muistan vieläkin suhteellisen elävästi ensimmäisen koulupäiväni, joka tapahtui kolmisenkymmentä vuotta. Tulin koulun portille muistaakseni äitini saattamana ja kävelin pihan poikki muiden lasten joukkoon jännittäen ja odottaen mitä tuleman piti. Pihalta päästiin opettajien kaitsemana jotenkuten sisälle luokkien eteen, ja päällystakit ja lakit jätettiin naulakkoon ja siirryttiin luokkahuoneeseen. Jännityksestä jäykkänä jätin lippiksen päähäni kun ajattelin että siinä se hyvin istuu ja pysyy tallessa. Kyseessä ei näet ollut mikä tahansa lakki, vaan isoisältä saatu keltainen lippis, jonka isoisä oli hommannut Rauman Kesportista. Erikoiseksi lippialakin teki 70- luvun juoksijatähti Pekka Vasalan nimikirjoitus, jonka Isoisä oli hankkinut Vasalan vieraillessa Rauman Kesportissa.

No joka tapauksessa istuin luokassa kyseinen vekotin päässä ja tietenkään kenelläkään muulle ei ollut unohtunut lakkia päähän, joten erotuin suhteellisen hyvin joukosta. Homma eteni siten, että jokainen joutui vuorollaan esittelemään itsensä. Kun vuoroni tuli, kerroin kuka olin ja muistaakseni opettaja mainitsi siinä samalla keskustelun ohessa että kuinka hieno lippialakki minulla oli. Olin samaa mieltä ja muistaakseni opettaja vihjaisi myös että voisin viedä lakin naulakkoon jos siltä tuntuisi. Totesin että näin on hyvä, kiitos vaan ja tunti jatkui kunnes opettaja muistutti uudelleen jotain samansuuntaista lippiksestäni. Tätä tapahtui muutaman kerran ensimmäisen koulupäivän aikana, mutta en kiinnittänyt asiaan sen enempää huomiota, ajattelin varmasti jotain siihen suuntaan että antaa kateellisten puhua ja sillä siisti.

Myöhemmin minulle kuitenkin kerrottiin auktoriteettien eli aikuisten ihmisten taholta että minun olisi pitänyt jotenkin ymmärtää vihjeet ja viedä lakkini naulakkoon niin kuin muutkin olivat tehneet. Asia on jäänyt hyvin mieleeni. Jälkikäteen minua on harmittanut että jos lakki olisi pitänyt jättää naulakkoon niin siitä olisi voinut sanoa selvästi ja kehottaa minua viemään lakki käytävään eikä vaan vihjailla siihen suuntaan, ja vielä jälkikäteen vielä palata asiaan.

Näin jälkikäteen voin sanoa, että olipa aika ihmeellisesti hoidettu juttu. Ei ekaluokkalainen ole niin tyhmä etteikö ymmärrä suoraa puhetta, mutta saattaa olla niin jännittynyt että ei kiinnitä huomiota opettajan pikku vihjauksiin. Pienten lasten ja nuorten aliarviointi on yksi asia jota kannattaa välttää,

lapsilla kyllä hoksottimet toimivat, vaikka eivät vielä osaisikaan lukea saati kirjoittaa. Toisaalta ei kannata kuitenkaan olettaa että asiat menisivät perille pienellä vihjailulla, näin ei tapahdu vaan vihjailu saa vain hämmennystä aikaan.

2.1.2 Ankara opettaja

Peruskoulun ensimmäisillä luokilla meitä opetti vanhan kansan luokanopettajatar. Auktoriteetti oli kova ja kurikin sen mukainen. Esimerkiksi WC - asiat oli syytä hoitaa välitunnilla, tunnilta ei ollut lupa poistua tai luvan olisi varmaan saanut jos olisi uskaltanut kysyä. Eräänä päivänä eräs poika ei peloiltaan rohjennut kysyä lupaa ja hänellä sattuihin vahinko; minkä luokkatoveri kuuluttu koko luokalle: ”Opettaja, opettaja Pekan alla on vettä!”. Pekka suruissaan ja häpeissään kuunteli opettajan nuhteet ja lähti kotiin vaihtamaan vaatteita.

Samainen opettaja piti laulukoetta; jokaisen oppilaan piti laulaa luokan edessä tietty laulu, hänen säestäessään harmonilla. Minun vuoroni tuli, reippaana astelin luokan eteen. Laulamisesta ei kuitenkaan meinannut tulla mitään. Ongelma ei ollutkaan jännitys, vaan minä en osannut sanoja. Koetin epätoivoisesti kurkotella niitä nuoteista. Opettajatar huomasi yritykseni ja kummasteli suureen ääneen, mitä minä oikein teen? Selittely-yritykseni kumottiin ja tulevassa todistuksessa komeili laulunumerona kuutonen!

Kommunikoi suoraan: Onpas sinulla hieno kännykkä kun räpläät sitä koko ajan...

Pelottelu ei kuulu opettajan työnkuvaan: Vai niin, kukaan ei ole vielä nähnyt painajaisia minusta, heheheh se asia kyllä korjaantuu vielä tämän syksyn aikana...

2.1.3 Pakkoesiintyminen koulun juhlissa

Koko alakoulun ajan fyysinen olomuotoni oli hieman tukevan puoleinen, joka näkyi myös liikuntanumeroissani sekä aina joulun ja kevätkuulissa pidettävissä luokan pitämässä näytelmissä yms. esiintymisnumeroissa. Koululiikunta oli sinällään ok, ainoa ikävä puoli liikuntatunneissa oli jatkuva kiire; ensin vaatteiden vaihto, sitten itse liikuntatapahtuma tai joku pallopueli, jonka jälkeen oli taas armoton kiire pesulle, vaatteita vaihtamaan ja seuraavalle tunnille.

Pyöreähkö olomuotoni vaikutuksen sain kokea lähestulkoon aina kun valittiin esiintyjä luokan juhlaesiintymisiin. Näytelmässä oli aina paikka pulskalle joulupukille tai kokille, yms. tanakalle tarpojalle. Koskaan meikäläistä ei valittu esim. nokikolariksi tai tontuksi, jotka edustivat ns. laihempia ja sopusuhtaisempia hahmoja näytelmissä. Silloin asia otti lähinnä päähän ja harmitti, koska tiesin jo etukäteen kuka valittaisiin jos näytelmässä esiintyisi jokin lihava hahmo. Mutta kuuliaisena oppilaana hoidin homman kotiin, vaikka nykytermein voisi sanoa että silloin kyllä ”jurppi ihan tuelta”. Osaan vieläkin ulkoa ”kokkipoika laivalla” laulun jota jouduin esittämään alakoulun 2. luokan joulujuhlissa. Suorastaan loistava biisi hyräiltäväksi töiden lomassa nykyään. Mitään fyysistä tai psyykkistä traumaa ei kyseisestä kokemuksesta ole jäänyt, ainoastaan muistot alakoulun juhlapäivistä jotka olivat täynnä esiintymisjännitystä ja koko touhun ja hössötyksen loppumisen odotusta. Paras hetki oli kun todistukset oli jaettu ja sai lähteä kotiin rauhassa lomaa viettämään ilman läksyjä ja muita koulun velvoitteita.

Opettajan pitäisi toimia erittäin huomaavaisesti ja diplomaattisesti kun kyseessä on oppilaan fyysiset ominaisuudet ja henkilökohtainen ns. tasa-arvon tunne muiden oppilaiden kanssa. Oppilaiden keskinäisessä kanssakäymisessä nimittelyä ja syrjintää pidetään huonona ja epäsojivana käytöksenä, ja opettajan tulisi toimia tässäkin asiassa esimerkkinä. Nyt jälkeinpäin ajatellen voisin todeta olleeni nykynormien mukaan syrjitty ja koulukiusattu fyysisten ominaisuuksieni vuoksi. Syy oli mielestäni lähes yksinomaan opettajan. Hänen olisi pitänyt tiedostaa asia ja hoitaa asiat valintatilanteessa toisin.

2.1.4 Koululiikunnasta (kilpailusta)

Koululiikunta oli ala-asteella pakollinen oppiaine, niin kuin muutkin opetettavat aineet. Koululiikunta saattaa olla mukavaakin mutta myös hyvin vastenmielistä. Pahimpina kokemuksinani pidän ala-asteen viimeisillä luokilla joka talvisia koulun hiihtokilpailuja, joihin oli käytännössä pakko osallistua. Vaikka fyysinen kunto olisi ollut kuinka huono tahansa, oli kolmen kilometrin kisa hiihdettävä vaikka itkua vääntäen. Ei ole kovin mukava lähteä ladulle kun tietää jo etukäteen olevansa viimeinen vaikka kuinka yrittäisi hiihtää henkensä edestä. Hiihtokilpailuilla kyllä saatiin karsittua viimeinenkin mielenkiinto koulussa tapahtuvaa liikuntaa kohtaan. Toinen koululiikuntaan liittyvä negatiivinen muisto yläasteelta on ns. pakolliset juoksu ja kävelylenkit, joita liikunnan opettajat pistivät oppilaat tekemään. Eli liikuntatunnin alussa sanottiin paikka, jossa piti käydä kääntymässä ja samalla ilmoittautua opettajalle, joka oli huristellut paikalle autolla. Täytyy sanoa että motivaatio ko. tyypiseen liikuntaan ja kunnioitus liikunnan opettajaa kohtaan oli aika minimissään keväällä, kun koko vuosi oli harrastettu kaikenlaisia urheilulajeja, joihin itse opettaja ei käytännössä osallistunut ollenkaan (jalkapallo, koripallo, juoksu). Parhaita liikuntakokemuksia yläasteelta olivat lätkämatsit, joita pelattiin oikeassa kaukalossa liikuntatunneilla koulun vieressä sijainneella kentällä.

Älä leimaa oppilaita: Näyttele hei sää tätä lihavaa kokkia, kun se rooli sopii sulle...

Ja sitten valitaan joukkueet: Kaksi parasta pelaajaa kapteeneiksi, sitten vuorotellen rivistä pelaajia. Mitä, eikai Tero ja Esa jääneet taas viimeisiksi...No maalivahdille tai puolustajalle on taas käyttöä ...

Kuva 2. Mä oon kapu ja määrään tahdin, muut saa soutaa.

Ala-asteella on opettajan jossain määrin mahdollista määrätä ja pakottaa oppilaita tekemään asioita vasten omaa tahtoaan, mutta yläasteella em. menettelytapa ei enää käy kovinkaan hyvin päinsä. Monesti oppilaiden aliarvioiminen ja vähättely osoittaa että opettajalla on ongelmia tulla toimeen itsensä, työnsä, tai/ja muiden ihmisten kanssa. Yläasteen murrosikäiset nuoret eivät tätä ymmärrä, vaan leimaavat opettajan idiootiksi tai vastenmieliseksi tyypiksi, jonka antamat tehtävät suoritetaan vastahankaisesti ”tampioaikan” pakkopullana. Hyvät tyypit ja opettajapersoonat tunnistetaan nopeasti ja heidän tunneillaan yleensä viihdytään ja opiskelu maistuu suurimmalle osalle oppilaista. Yläasteella opettajan ihmissuhdetaitojen tarpeellisuus ja osaaminen nousevat esille aivan eri tavalla kuin ala-asteella. Ala-asteella opettajan auktoriteetti riittää, tai ainakin pitäisi riittää, kurin ylläpitämiseen luokassa ja suunnitellun opetuksen läpivientiin.

2.1.5 Pienen kyläkoulun riemuja / kouluruoka

Kokemuksia on myös pienestä noin 30 oppilaan ja kolmen opettajan kyläkoulussa. Koulun luokat oli jaettu perinteiseen tapaan siten, että ensimmäisen ja toisen luokan oppilaat olivat samassa ryhmässä, kolmas ja neljäs luokka yhdessä sekä viides ja kuudes luokka ominaan. Olin itse aloittanut ensimmäisen luokan eri koulussa ja tulin sitten tähän kouluun toiselle luokalle.

Opettajana 1-2 luokille oli pian eläkkeelle jäävä, elämänsä ”sinkkuna” elänyt naishenkilö, joka oli aikoinaan opettanut omaa isäänikin. Hän välittömästi tunnisti minut sukunimeni mukaan, ja olin ”leimattu” mies. Toki täytyihän minun pitää suvun kunniaa yllä ja nopeasti takapulpetin paikka vaihtuikin eturiviin muiden häiriköivien (tai sanotaanko eläväisten) poikien viereen. Opetuksessa käytettiin vanhoja kunnan metodeja. Keinoihin kuuluivat mm. ulkoa opeteltavat raamatun kohdat, joka-aamuiset virsien laulamiset sekä ikimuistoinen poljettavalla urkuharmonilla säestäminen. Muistona ovatkin jääneet lauluharjoitukset, joissa opettaja polki harmonilla tahtia samalla kurkkien harmonin takaa mitä luokassa tapahtui. Monenlaista siellä tapahtuikin ja rangaistuksiin kuului muun muassa pulpetin siirtäminen aina vain lähemmäs urkuharmonia. Myöskin pulpetin vieressä tai nurkassa seisominen sekä jälki-istunnot tulivat nopeasti tutuksi.

Eräs jälkepäin ajateltuna hauska muisto liittyi kouluruokailuun. Ruokailu tapahtui luokassa omilla pulpeteilla ja vanhaan kunnan tyyliin opettaja jakoi ruuan ja kaikki oli syötävä, maistui tai ei. Muistan elävästi ne pinaattikeitot ja sitkeät lihanpalat jotka oli syötävä vaikka väkisin. Tämä tosin kehitti luovuutta, esimerkiksi kuorittavat perunat tarjosivat mainion mahdollisuuden livauttaa kuorien joukkoon jotain asiaan kuulumatontakin. Myös pääruuan ja jälkiruuan välissä suoritettu astioiden pesukin mahdollisti epämiellyttävien ruoka-ainesten hävittämisen jälkiä jättämättä.

Suhtaudu oppilaisiin tasa-arvoisesti ja ennakkoluulottomasti: Emmä sulta mitään kysy, kun Penakin tietää vastauksen...

Erään kerran muistan pureskelleeni erittäin sitkeää lihanpalaa tuloksettomasti. Opettajan silmän välttäessä, päätin ratkaista ongelman siirtämällä lihanpalasen vieressä istuvan tytön lautaselle. Oli siinä naurussa pitelemistä kun seurasin tyttöä itku kurkussaan märehtimässä tuota esijauhettua jännepalaa.

Tuntuu siltä että lapsiperheessä, jossa kummatkin vanhemmat käyvät töissä, suurin osa arkipäivisin valmistettavista ruuista ovat joko ns. puolivalmisteita tai jonkin sortin eineksiä. Viikonloppuisinkaan ei ole liiemmästi aikaa panostaa ruuanlaittoon, joten kaikenlaiset uunissa omia aikojaan kypsyvät pataruuat ja laatikot ovat kova sana ruuanlaitossa. Välillä HK-blå piimän kera maistuvat yleisen hulabaloon ja kakaroiden kinastelun keskellä mitä maukkaimmalta gourmeelta. Vaatimustaso on ruuan suhteen käytännössä siis aika matalalla, mutta kyllä nämä silti kouluruoan suhteen pärjäävät aika hyvin..

BANAANIKOTKA (engl. Bananacondor)

4 broilerin rintaleikettä viipaloituina, 5 banaania viipaleina, valmista currykastiketta n. 5-6dl, ja n. 200g pekonia. Sekoitetaan kaikki aineet uunipataan. Voidaan maustaa lisäksi chiliillä. Peitetään pata foliolla ja kypsennetään uunissa 170 asteessa noin 2 tuntia. Lisäkkeeksi riisiä.

SIMPELI UUNIKALA

Laita avannosta onkimasi hauki tai citymarketin ´kalatiskistä pyydystämäsi kirjolohi vuokaan ja mausta kevyesti sitruunapippurilla ennen n. 175 asteiseen uuniin laittoa. Anna kalan paistua n. 30 -45 min., jonka jälkeen nauti paistettu kala perheen kanssa, ruisleivän ja keitettyjen perunoiden kera. Juomaksi sopii hyvin raikas vesi tai kuiva valkoviini. Vinkki: kalavuoka kannatta verhota voipaperilla, jolloin välttyy työläältä puhdistustyöltä astioita tiskatessa.

KEVÄÄN VIIMEISET KOKEET KONJAKKIKASTIKKEESSA

400 gr poron ulkofileetä
Mustapippuria, suolaa

Kastike:

4 dl kermaa
50 cl konjakkia
Viher- ja valkopippuria
suolaa

Lisäke:

Perunaa (keitettyinä tai muusina)
Jotain vihreää (tai sitten ei)
70cl hyvää punaviiniä

Mausteet:

20-30 tarkastamatonta koepaperia

Keitä perunat, siinä odotellessa nauti 4cl konjakkia. Kumoa kerma pannulle, laita 4cl konjakkia mukaan. Lisää sopivasti pippuria sekä hieman suolaa. Keitä kastike kokoon pienellä lämmöllä, muista samalla hieman sekoitella. Paista ulkofilee pannulla ensin ruskeaksi ja sitten sopivan kypsäksi pienemmällä lämmöllä. Mausta file suolalla. Valmistaudu henkisesti tulevaan koitokseen ja virittele samalla kahvinkeitin. Kun kaikki on valmista, mätä kunnon annos lautaselle. Syö hitaasti ja nautiskellen. Ruokajuomaksi sopii puoli pulloa hyvää punaviiniä. Aterian kruunuksi nauti kahvi + 4cl konjakkia. Tämän jälkeen sinulla on vielä jäljellä 20-30 koepaperia, 38cl konjakkia ja puoli pulloa punaviiniä. Juo ensin loppu konjakki, sitten punaviini ja nukahda. Herää seuraavana aamuna hirveässä krapulassa ja tarkasta kokeet.

JUUSTOTORTTU

Pohja:

100 g voita tai margariinia
1/2 dl sokeria
1 muna
1 tl leivinjauhetta

Täyte:

200g maustamatonta tuorejuustoa
2 munaa
1 dl sokeria
1 prk (150g) ranskankermaa
1/2 sitruunan menu
1 rkl maissijauhoja
2tl vanilliinisokeria

Vaahdota pohjaa varten pehmeä rasva ja sokeri. Sekoita joukkoon muna ja lopuksi vehnäjauhot, joihin on lisätty leivinjauhe. Painele taikina vuoan pohjalle (mielellään irtopohjainen, halk. 24cm) ja reunoille. Pane vuoka jääkaappiin täytteen valmistuksen ajaksi. Vatkaa munat ja sokeri kovaksi vaahdoksi. Sekoita tuorejuuston joukkoon muut täytteen ainekset ja muna-sokerivahto. Levitä täyte taikinapohjalle. Kypsennä 175 ast. uunin alatasolla n. 45 min. Tarjoa kakku täysin jäähtyneenä kahvin/teen ja hedelmien, esimerkiksi kiivien, viinirypäleiden tai sitrusten kanssa.

MANSIKKAINEN SUKLAAKAKKU (vai suklainen mansikkakakku)

Pohja:

150 g voita
250 g tummaa suklaata
2 dl sokeria
5 munaa
2 dl vehnäjauhoja
2 rkl perunajauhoja
1 tl vanilliinisokeria
1 tl leivinjauhetta

Täyte:

reilusti tuoreita- tai pakastemansikoita

Kuorrutus:

200 g tummaa suklaata

$\frac{3}{4}$ dl kermaa

1 tl voita

Sulata vesihauteessa suklaa ja voi. Anna jäähtyä. Vaahdota munat ja sokeri. Sekoita vaahtoon jauhot, joihin leivinjauho ja vanilliinisokeri on sekoitettu. Lisää suklaavoiseos. Kaada taikina n. 2 litran vuokaan. Paista 175 asteessa n.55 min. Halkaise jäähtynyt kakku kolmeen kerrokseen. Kostuta laimentamattomalla mansikkamehulla. Levitä väliin mansikka murska. Sulata suklaa vesihauteessa, lisää kerma ja voi. Kuorruta kakku. Tarjoile kermavaahdon ja mansikoiden kera. Nauti!

Kuva 3. Ansoituneen opettajan ja opiskelijan keittiö saattaa näyttää tältä.

Olen joskus tavannut vanhoja luokkakavereitani ja useimmat koulumuistot tuntuvat keskittyvän tämäntapaisiin epämiellyttäviin tapahtumiin. Aika siis niin sanotusti kultaa muistot. Nykyäänhän keskustellaan paljon kurin höltymisestä, ehkä jopa aiheellisesti. Kuitenkin edellä esitetty kurinpito on mielestäni lähempänä simputtamista kuin tervettä rajojen asettamista lapsille. Pääasiallisena oppina tuli jonkinlainen inho auktoriteetteja ja niiden avulla ”pakotettuja” oppeja kohtaan.

2.1.6 Sijaisia vaihtopenkiltä

Pienessä kyläkoulussa sijaisopettajat merkitsivät aina tervetullutta vaihtelua rutiineihin. Opettajakunnan ollessa melko iäkästä, tätä vaihtelua oli vähintäänkin riittävästi. Pienellä paikkakunnalla pätevistä sijaisista oli todella kova pula, joten useimmiten sijaiseksi kelpasi mainiosti joku lukion hyvillä papereilla suorittanut henkilö, riippumatta oliko henkilö sitten pedagogisesti kyvykäs tai ei.

Vaikka 80-luvun puolivälissä opettajien kunnioitus olikin ehkä jo hieman hiipunut entisistä ajoista, oli opettaja ala-aste ikäisille kuitenkin auktoriteetti, jota oli kunnioitettava. Jos ei muuten, niin ainakin käytösnumeron laskeminen alle yhdeksän oli paha paikka, aiheuttaen ikävää kiemurtelua todistusta vanhemmille esiteltäessä. Jostain syystä pikkupojan mielessä sijaisen ja vakituisen opettajan välillä ei ollut ollenkaan tiedonvaihtoa, vaan sijaisille sai tehdä kaikki konnuudet mitä luokanopettajalle ei uskaltanut.

Sijaisia siis koeteltiin ja välillä ihan kunnollakin. Vai miltä tuntuisi itsestäsi töistä lähtiessä huomata, että autosi on lykätty isoa lumikinosta vasten siten, että joudut kaivautumaan autoosi (ainoa avoin ovi oli päin penkkaa). Tapahtuman seuraaminen oli 10-vuotiaille pikkupojille todellinen tähtihetki.

Ole itsevarma: No tässä on nyt tätä materiaalia, mutta ei me nyt taideta sitä käydä läpi, mutta se löytyy kyllä verkosta...

Taisi opettajakin muistaa tämän jälkeen paremmin ottaa avaimet mukaansa auton virtalukosta. Samalla tavalla ajelu kylän läpi puolenkymmentä hyppynarua sidottuna takapuskuriin antoi aiheita auton ennakkotarkastukseen ennen liikkeellelähtöä.

Kaikesta huolimatta kiusanteko kyläkoulussa oli jollain tavalla tervehenkistä, eli tarkoituksena oli lähinnä koetella opettajaa ja samalla pitää hauskaa. Samaa ei voi kuitenkaan kertoa sijaisista yläasteella, hieman suuremmissa ympyröissä. Siellä hyvä maku monesti unohtui. Mieleeni tulee useampikin tapaus, kuten esimerkiksi käsityöluokan rautavarastossa olleiden teräsputkien hitsaaminen toisiinsa ja säilytyshyllyihin kiinni. Tai sitten pukuhuoneen lattiakaivon tukkiminen pienimuotoisen tulvan toivossa.

Sijaisena oleminen peruskoululaisille ei varmasti ole mitään helppoa hommaa. Sijaisen pitäisi osoittaa auktoriteettia ilman, että se provosoi haasteeseen. Haasteella tarkoitan sitä, että tuskin mikään on mieluisampaa kuin saada opettajan auktoriteetti murenemaan. Tässä korostuu mielestäni varsinaisen opettajan sekä sijaisen välisen kommunikaation sekä sijaisen hyvän ohjeistamisen tärkeys. Eli sijaista ei saisi ottaa vaihtopenkiltä soittamalla illalla, että voitko tulla, vaan sijaisuus pitäisi voida pohjustaa pitkäjänteisemmäksi yhteistyöksi.

Sijaisen auktoriteetin rakentuminen: Noo mää nyt tuln opettamaan teille...oliko se nyt historiaa kun tuo Marttikin on sairaana. Oliskos teillä läksyjä.. jaa ei vai, no aletaan sitten lukemaan vuorotellen virkkeitä sivulta 56.

Lopeta luento reippaasti: nojaa, kellokin taitaa jo olla niin paljon että eikai mejän nyt välttämättä tarvi tätä loppuosaa opiskella. Kyl kai me sit lopetetaan tähän ja kattotan sit ens viikolla missä mennää, taijotain semmosta...

2.1.7 Tavallisuuden pakko

Pienessä kyläkoulussa koulunkäynti oli tasapainottelua kiusaajan ja kiusatun roolien välillä. Pienetkin syyt saattoivat

johtaa kiusaamiseen tai ainakin sen yrittämiseen. Oli pitkälti lapsen luonteesta kiinni, johtiko provosointi pitempiaikaiseen kiusaamiseen vai jäikö se lyhytaikaiseksi. Yleisiä syitä kiusaamisen aloittamiseen ovat esimerkiksi ulkoiset seikat, olosuhteiden tilapäinen tasapainottomuus, esimerkiksi paikkakunnalle muuton takia, tai vaikkapa kotiolosuhteet. Omalta kohdaltani muistan todella pahaksi tilanteeksi niinkin vähäpätöisen asian kuin vanhempieni auton vaihtamisen. Menivät mokomat vaihtamaan Saabin Skodaan, tuohon kummallisen näköiseen takamoottoriseen autoon, joka ei pikkupoikien arvoasteikossa kohonnut juuri polkupyörää korkeammalle. Koulussamme oli toinenkin perhe, jossa oli Skoda. Olin tätä tietenkin aiemmin avoimesti kommentoinut ja voi sitä häpeän määrää kun meille hankittiin samanlainen. Ensimmäiset ajomatkat makailin takapenkillä toivoen, että kukaan ei huomaa.

Kuva 4. Tulihan siitä Skodasta vielä riemuakin, kun saatiin porukalla rusikoida se palasiksi...Nuorison täytyy saada purkaa patoutumansa.

Nykyään on vallallaan yksilöllisyyden tavoittelu. Monet haluavat viestittää esimerkiksi pukeutumisellaan, että eivät kuulu tavalliseen massaan. Mielestäni aikuisten kannattaisi harkita aika tarkasti, ulottavatko tämän lapsiinsa vai eivät. Vahvaluontoiselle lapselle yksilöllisyys ei ole mikään taakka, mutta herkemmlle ja syrjään vetäytyvälle lapselle tällainen saattaa generoida ongelmia. Pääasia lienee, että lasta kuunnellaan ja hänen ei tarvitse viestittää vanhempiensa ajatusmaailmaa vaan omaansa.

Nykyään on paljon puhuttu samaa sukupuolta olevien adoptointioikeudesta. Aikanaan kun itse olin ala-aste iässä, yksinhuoltajaakin katsottiin pitkään. Voin vain kuvitella, millaisen mahdollisuuden kiusaamiseen ja provosoimiseen kahden äidin tai isän asetelma tarjoaa. Toki vahva persoona saattaa selviytyä, mutta lasten maailma on kuitenkin niin raaka, että ongelmia on tällaisessa tilanteessa luvassa. Opettaja voi toki omalta osaltaan yrittää ehkäistä ongelmia, mutta tämäkin pitää hoitaa taitavasti niin, ettei erilaisista olosuhteissa tullut oppilas leimaannu lisää opettajan toiminnan takia. Sama pätee kaikkeen kiusaamiseen, opettaja saattaa saada tilanteen muuttumaan lapsen kannalta huomattavasti parempaan suuntaan.

Älä mumise, jokainen sanasi on tarkoitettu

kuulijakunnalle: ei tsamblari, ei tästä tuu yhtään mitään, mää pistän kohta pillit pussiin ja lähden kotiin juomaan kaljaa...

Kasvata lapsia hyväksymään erilaisuutta, mutta älä

yrityä tehdä sitä erilaisten lasten kautta. He eivät välttämättä halua huomiota.

2.1.8 Tuhrua vaiko taidetta?

Ollessani peruskoulussa ala-asteella viidennellä luokalla meillä oli lukujärjestyksessä myös kuvaamataittoa. Pienessä kyläkoulussamme viides ja kuudes luokka olivat samassa luokahuoneessa ja luokkamme opettajana toimi koulun

rehtori. Olimme päässeet kuvaamataidossa opiskelemaan hiilipiirustuksia. Opettaja asetti pöydälleen puuvatiin omenoita taikka muita pyöreitä esineitä. Meille oppilaille oli samalla jaettu isot A3-piirustuspaperit ja hiilenpaloja. Ryhdyimme jokainen omalla pulpetillamme nyhräämään mallista piirtämistä. Tytöt vetelivät varovaisesti vaaleanharmaita viivoja papereihinsa hieman sinne tänne ja pojat hieman ronskimmin voimakkaammalla kädellä oikein mustia, leveitä viivoja, sekä suhrasivat samalla luonnostellessaan kädellään viivojen yli, jolloin paperille levisi harmaita hiilituhruja. Aikansa odoteltuaan opettajamme rupesi kiertämään luokassa tarkkailemassa ja sanallisesti korjaamassa oppilaiden tekosia. Jostakin kumman syystä, kun hän pääsi kohdalleni hän repäisi paperin edestäni – ”Eihän tällaisella nyhräämisellä saa mitään näkyviin”, ja otti oikein ison hiilenpalan ja rupesi vetelemään hirveitä syviä mustia viivoja paperini ylitse. Sitten hän häivytteli näitä mustia matoja ronskilla kädellä pitkin paperiani. ”Hiilellä pitää piirtää rennosti ja ronskisti. Ja voimaakin saa käyttää”. Opettajan käsittelyn jälkeen paperini näytti aivan likaiselle ja suhruisen harmaalle keskellään kummallisia paksuja mustia viivoja. Ai, että minua harmitti. Hyvä, jotten parahtanut itkuun. Opettaja oli pilannut työni kokonaan!! Kiukkuani ja harmiani nieleskellen rupesin katselemaan mitä piirustukselleni on tehtävissä. Samaan aikaan ihmettelin mielessäni, että minkä vuoksi opettajan piti tullakin sotkemaan minun työni, ja muiden töitä hän oli vain sanallisesti kommentoinut. No, kyllähän hieman enemmän piirustusta työstettyäni siitä tuli ihan näköisensä, mutta kyllä aina harmitti sitä luokan seinällä katsellessani. Arvatkaa vain sainko ikuisen vastenmielisyyden ja ennakkoluulon hiilellä piirtämisestä tästä tapauksesta. Meni niinkin pitkään kuin lukioon, jossa erinomainen kuvaamataidon opettajamme (oikea taiteilija muuten) korjasi ja paikkasi hiilellä piirtämisentaitoni.

2.1.9 Opettaja nöyryyttää oppilasta

Muistan vielä elävästi tapauksen, joka sattui minulle ala-asteen 2. luokalla, heti vuoden vaihteen jälkeen. Joululomat oli pidetty ja olimme palanneet kouluun. Siihen aikaan saimme vielä kunnolliset todistukset jouluna ja keväällä. Todistus piti

näyttää vanhemmille ja palauttaa sitten loman jälkeen opettajalle allekirjoituksella varustettuna. Opettaja oli noin 60v pyylevä nainen, joka sen ikäisistä oppilaista vaikutti suurelta ja pelottavalta, joten auktoriteettia oli varmasti riittävästi. Ensimmäisenä koulupäivänä opettaja sitten pyysi oppilaita palauttamaan allekirjoitetut todistukset. Viimeisenä opettajan luo meni pieni ja arka tyttö, nimeltä Jaana. Hän supisi jotain opettajan kanssa ja luokka kuunteli korvat höröllään, että mistä on kyse. Mitään selvää ei saanut, mutta sitten opettaja löi kummatkin kätensä pöytään niin että koko luokka säikähti, ja huusi sen jälkeen kovaan ääneen, että "MITÄ, PYYHKIKÖ HÄN SIIHEN...?". No tästähän alkoi sen päivittäinen naurunremakka, että kukaan ei edes huomannut kiinnittää huomiota pikku Jaanan olemukseen tai ilmeeseen. Opettaja oli tapauksen jälkeen, niin kuin mitään ei olisi tapahtunut, ja tuntia jatkettiin normaaliin tapaan. Olin tuon saman Jaanan kanssa samalla luokalla tuonne yläasteen 9. luokalle saakka, ja muistaisin, että siihenkin aikaan joku joskus murjaisi, että onkos isäukko vielä pyyhkinyt todistuksiisi. Vaikka tuohon aikaan tilanne vaikutti järjestyttävän humoristiselta, niin voin vain kuvitella, miltä Jaanasta tuntui ja kuinka kauan hän sai asiasta kuulla - ja kaikki ainoastaan opettajan ajattelemattomuudesta. Jos koitan ajatella asiaa opettajan näkövinkkelistä, niin todennäköisesti monen kymmenen vuoden opettajakokemus oli muuttanut oppilaat hänen silmissään objekteiksi, joita saattoi kohdella miten vain. Vaikka kyseessä olevat oppilaat ovat lapsia, heillä on silti identiteetti joka kasvaa opetuksen tuloksena. Näin ollen opettajan oma ego ei saa alentaa lapsia objektin tasolle vaan heihin pitää suhtautua kuten ihmisiin, ja nimenomaan kuten pieniin ja herkkiin ihmisiin. Tuo opettajan virhe oli peruuttamatonta laatua; lausahduksen jälkeen ei mitään ollut enää tehtävissä, eikö opettaja mitään yrittänytkään tehdä. Olkoon tämä opetuksena kaikille opettajille ja opettajiksi opiskeleville, että olemme tekemisissä ihmisten kanssa.

Esiinny reippaasti ja tervehdi oppilaita itsevarmasti:

tuonoin, mä tulin niinku opettaan teitä...

Älä nolaa oppilaita: Hei kuulkaa kaikki, Jaanan isä oli pyyhkinyt todistukseen juotuaan partavettä...

2.1.10 Kilpailua kilpailun vuoksi

Pikkupojilla on taipumus kehittää kilpailu kaikesta mitä tekevät. Ennen kouluaikaa kilpaillaan pikkuautoilla tai vaikkapa juoksemalla. Radikaali muutos tapahtuu kuitenkin kouluun mennessä, siellähän on luokallinen potentiaalisia kilpakumppaneita. Muistelen omaa 1-2 luokkaani ja sitä, mitä nämä ihmiset nykyään tekevät. Meillä oli tiivis pieni kyläkoulun luokka, hieman alle 10 oppilasta. Ja kilpailua tosiaan oli, jos ei muuten, niin sitä kehitettiin. Itsestään selvin kilpailumuoto oli tietenkin koululiikunta sekä erilaiset pelit. Meille liikunnallisesti lahjattomille ne kuitenkin eivät sopineet, joten meidän täytyi keksiä muita keinoja. Osa keskittyi kilpailemaan opettajan huomiosta...ei kuitenkaan siinä muodossa, joka olisi ollut opettajalle mieleen. Meistä osa taas keskittyi kilpailemaan siitä, kuka ehtii ensimmäiseksi laskea kaikki toisen luokan matematiikan tehtävät etukäteen, ehkä hyödyllisin kilpailun muoto. Koulumenestykselläkin kilpailtiin, eli todistuksen jaossa julkistettiin koulumenestys kilpailun tulokset. Osa keskittyi kilpailemaan arvosanojen paremmuudesta, osa taas huonommuudesta.

Toki tytötkin kilpailivat arvosanoista. Jotenkin kuitenkin on jäänyt sellainen muistikuva, että tytöt pyrkivät hyvillä arvosanoilla miellyttämään opettajaa, kun taas keskiverto pojalle opettajan miellyttämisen ei ollut kovinkaan tärkeää, vaan pääasia oli saada parempi numero kuin kaverilla. Tai siis toisinpäin sanoen, menestyvälle tyttölapselle saattoi 8 arvosana olla lähes maailmanloppu, mutta poikalapselle se riitti mainiosti, edellyttäen että muut kilpailevat yksilöt saivat arvosanaksi seitsemän.

Yläasteella kilpailun luonne muuttui. Murrosikä asettaa omat haasteensa ja lisäksi kuvioon tulivat uudet kilpailijat ja kilpailulajit. Koulumaailmasta eräs mieleen painunut kilpailulaji oli päiväkirjamerkintöjen kerääminen. Eli luokalla oli päiväkirja, jossa oli kaikkien oppilaiden nimet sekä sitten vakiomerkinnot erilaisista ”rikkeistä” joita oppilaalle voi sattua, kuten poissaololle, myöhästymiselle ja kotitehtävien laiminlyönnille. Erityisesti mieleen on kuitenkin jäänyt merkinnät 8 ja 92, joiden merkitys oli sopimaton käyttäytyminen ja luokasta poistaminen. Näistä merkinnöistä sitten koottiin muutaman kerran vuodessa raportti, joka piti näyttää kotona.

Ajatuksena oli tietenkin, että tällainen järjestelmä olisi hillinnyt häiriköintiä...mitä vielä. Merkintöjen kerääminen oli eräs kilpailun muoto, joka lisäksi sisälsi kaikki hyvän kilpailun ainekset. Eli se oli helposti mitattavissa, keräsi tyttöjen huomion, uhmasi auktoriteettia ja sisälsi vielä oppilaskohtaisen jännitysmomentin, eli raportin näyttämisen kotona. Voi sitä riemua, kun onnistui keräämään sellaisen yhdistelmän erilaisia merkintöjä siten, että opettajalla oli ongelmia saada merkityksi niitä kaikkia siihen pikku ruutuun. Eikös kuulosta komealta, myöhästymisen +kotitehtävien tekemättä jättäminen +sopimaton käyttäytyminen +puhuttelu +luokasta poistaminen. Tällaiset rivit aiheuttivat kuitenkin tuskallisia tilanteita kotona, ainakin sellaisissa kodeissa kuin meillä, eli missä koulutus oli arvossaan.

Tarinassa kerrotut asiat muistui mieleeni luettuani Anne Moirin ja David Jesselin kirjan se suuri ero, jossa käsiteltiin miesten ja naisten aivojen välisiä eroavaisuuksia. Kirjassa oli myös kappale, jossa käsiteltiin tyttö ja poikalasten erilaista suhtautumista kilpailemiseen ja oppimenesytukseen. Nykyäänhän on vallalla tasapäistämisen ihanne, eli esimerkiksi numeraalinen arvostelu on poistettu lähes kokonaan ala-aste tai jopa yläaste tasoisesta opetuksesta. Mielestäni tämä on totaalisen väärä suunta ajatellen lasten kannustamista koulunkäyntiin. Minusta arvostelu on keino sekä lapsille että huoltajille keino mitata lapsen kehittymistä suhteessa sekä itseensä että muihin samanikäisiin. Arvostelun puuttuminen ei ole myöskään kannustavaa, onhan se huomattavissa eräissä ylemmänkin tason koulutuksista, joissa ei anneta arvosanaa, vaan pelkkä hylätty / hyväksyty merkintä.

Toisaalta kilpailemista voisi käyttää myös pedagogisena menetelmänä. Voisiko hyvin suunniteltu, kilpailuun perustuva peruskoulujärjestelmä kannustaa motivaatio-ongelmista kärsiviä poikalapsia koulunkäyntiin? Jos jokaiselle oppilaalle löydettäisiin aihe, jossa hän voisi kilpailla ja menestyä muita vastaan, saattaisi se edesauttaa itsetunnon kehittymistä ja kannustaa eteenpäin. Tämän ei tietenkään tarvitse olla mikään Japanilais-tyyppinen, täysin kilpailuun perustuva koulujärjestelmä, vaan pieni muutos pois tasapäistävästä "kaikilla hyvä mieli" -tyyppisestä opetuksesta.

2.1.11 Mukavia kokemuksia

Ala-aste oli mukavaa aikaa. Kolmannen – kuudennen luokan opettaja oli edistyksellinen kasvattaja. Hän mahdollisti luokallemme luovan oppimisympäristön. Liikunnalla ja luovalla toiminnalla oli keskeinen sija koulunkäynnissä. Kaikki oppilaat luokassa saatiin mukaa toimintaan. Kaikkien ideat olivat arvokkaita ja niitä arvostettiin. Kerran ainekirjoituksessa en millään keksinyt mitä kirjoittaisin ja paniikissa suolsin epämääräistä virkkuuohjetta muutaman sivun. Opettaja ei arvostellut ”ainettani” numeroin, mutta antoi kiitosta rohkeudesta ja luovasta ongelman ratkaisusta!

Joka kuukausi oli luovan toiminnan tunnit, jolloin kaikki halukkaat saivat esiintyä, näytellä tms. Pidimme myös koko koululle esityksiä; iltamia. Kaikki huipentui tunnin mittaiseen Goppelia-balettiin, jossa kaikki oppilaat olivat mukana, niin esiintyjinä kuin rakentamassa lavasteita tai muuta tarvittavaa esitykseen liittyvää. Balettia esitettiin sitten moneen otteeseen suurella suosiolla. Harmi, kun silloin ei huomattu kuvata esitystä.

Kuva 5. Jippii, tää on kivaa...

Koulun käynti oli kaiken kaikkiaan mukavaa, mutta kerran rohkenin lintsata koulusta, en edes muista miksi niin tein. Siihen aikaan äitini kävi ruokatunnilla kotona syömässä. Olinkin tehnyt tarkan suunnitelman ja menin siksi aikaa parvekkeelle piiloon! Kiinni jäin jo samaisena iltana, sillä vanhempani olivat tavanneet kaupassa luokkakaverini, joka oli kysellyt voitejani. Omatunto soimasi kyllä siinä määrin, että olisin kyllä tainnut kertonut itsekin!

Suhtaudu ja tue oppilaita yksilöinä: Pulinat pois ja suu suppuun, tänään piirretään punainen pallo sinisellä taustalla ja lopputuloksen pitää näyttää tältä...

Kannusta oppilaita kilpailemaan....itseään vastaan.

Suhtaudu rakentavasti oppilaiden väriin vastauksiin: eks sää saakelin pölvänderi vieläkkään oo oppinut mitään...

2.1.12 Opettajat turhautuvat / käsityöt

Turhautuvatko käsityön opettajat työhönsä? Minulla on ollut todella kummallisia kokemuksia nimenomaan käsityön opettajista, jotka ovat olleet joko väkivaltaisia tai muuten outoja. Kuudennella luokalla meillä oli opettajana äkkipikainen mies, jonka huuto raikui luokassa jokaisella tunnilla. Teimme kerran kuudennella luokalla pientä maustehyllyä, johon piti tehdä ns. sormiliitos. No minulta se ei ainakaan luonnistanut kovinkaan hyvin ja liitos irvisteli melkoisesti. Kun sitten tarkastelin työtä huolissani, opettaja oli hiipinyt taakseni ja taas tuo karmiva huuto alkoi: ”ei, ei, ei, eieijeijeijeiji” – sitten seuraavaksi työ repäistään kädestä pois niin että muutama sormi meinaa lähteä mukana ja uusintana tuo ”eijeijeijeiji”. No, eipä tuo sormiliitos muiltakaan oikein sujunut ja kun eräs oppilas uskaltautui sanomaan opettajalle, että ”tee itte sitten”, niin opettaja raivostui ihan totaalisesti ja kävi oppilaaseen käsiksi. Oppilas päätyi pikaisen kahnauksen lopuksi roskikseen, jonka päälle opettaja meni istumaan. Tuo opettaja toimi työssään eläikeikään saakka. Jossain vaiheessa meillä

oli metallitöiden opettajana omituinen mies, joka jo ensimmäisen tunnin jälkeen sai lempinimen ”tautinen”. Nimi seurasi siitä, että suunnilleen joka toinen sana jonka hän sanoi, oli tautinen. Sana toimi niin adjektiivina kuin substantiivinaakin: ”Tämä ahjo pitää kuumentaa tautisen kuumaksi, nyt tämä ahjo on jo ihan tautisen kuuma, älä nyt näin tautisen kuumaksi tätä kuumenna, meinaatko sulattaa koko tautisen ahjon”. Toinen puukäsitöiden opettaja taas oli vanha SM-liigan jääkiekkoilija, joka oli tunnettu väkivaltaisuudestaan. Onneksi mies oli jääkiekkouransa lopetettuaan lihonut sellaiseen kuntoon, ettei saanut ketään helposti kiinni.

Ryhmille opetettavat asiat järkeviin kokonaisuuksiin:

tuonoin, tunnin alussa määhän kerroin teille siitä yhdestä kaavasta missä oli se kirjain a. Nysse aa on taas tässä kaavassa ja tää bee on semmonen minkä määhän selitän sitten tunnin loppupuolella. Onks asia ny kaikille selvä?

Kyllä väkivaltaisia opettajia oli muissakin aineissa kuin käsityöissä. Mieleeni tulee eräskin luokanopettaja 6. luokalla, joka välituntivalvojana kävi kaveriini käsiksi, koska tämä oli kiivennyt ns. ”kielletyn lumikasan” yli koulun pihalla. Opettaja otti kaveria kurkusta kiinni ja vatkasi hetken aikaa oikein kunnolla. Kaulaan tuli selvät jäljet ja sitten kun asiaa alettiin käsitellä oppilaan vanhempien suunnalta, niin opettaja kommentoi legendaariseen tapaan: ”ei voinut tulla mitään jälkiä, koska minulla oli kauriinnahkakäsineet”.

Lapsena sitä ei voinut ymmärtää opettajien väkivaltaista tai vihamielistä käyttäytymistä, mutta nykyään aikuis-iällä ja työelämässä kauan olleena alkaa jo olla aavistuksia niistä mahdollisista turhaumista ja patoumista, joita joillain ihmisillä on. Varsinkin miehisellä ja perinteisesti vanhojen ammattimiesten pitämällä käsityötunneilla oli vähän samanlainen henki kun opettajan aikaisemmillä työpaikoilla – ei sielläkään oppilaiden pullikointia kauaa katseltu. Sen verran vielä vanhat muistot kummitelevat, että kun lankoni alkoi opiskella käsityönopeuttajaksi, varoitin häntä muuttumasta väkivaltaiseksi sosiopaatiksi.

Kuva 6. Mitäs nyt sanot? Opettajalle ei pullikoida tai ottaa ohraleipä.

Hillitse itsesi tilanteessa kuin tilanteessa: Ja ju..lauta, jos joku finninaama vielä inahaakin niin mä vedän luuvitosella pojjun siniseksi ja sen jälkeen alkaa vasta fyysinen kuritus...

Väkivalta ei ole edes vaihtoehto: Eihän sinulle voinut tulla tuollaisia jälkiä kaulaan, kun minulla oli kädessä aidot kauriinnahkakäsineetkin...

Helposti "turhautuville" opettajille suosittelemme pientä rentoutumista aina välillä. Siihen liittyviä vinkkejä seuraavana:

Kuutoskalja (ennen seiskan uutisia)

Pullo kylmää keskiolutta
1dl kylmää kossua

Ota kunnon huikka olutta, lisää kossu vajenneeseen pulloon ja kaada sekoitus tuoppiin. Nauti kylmänä ja toista tarvittaessa.

On parempi jok'ainut päivä juoda ja kauniin tytön kanssa suuta suoda, kuin olla tekopyhä askeetti ja moisen elintavat esiin tuoda...

- Omar Khajjam-

Koillisviski (suuntavaiston hukkaamiskisa)

(tarvitaan vähintään kaksi osallistujaa)

Viskiä (pullo)
Kompassi

Kaada jokaiselle omaan lasiin kunnon siivu viskiä. Asettukaa riviin rintamasuunta koilliseen. Viski nautitaan yhtäjaksoisesti, ts. rivin ensimmäinen aloittaa ja heitettyään viskin huiviin seuraava jatkaa kunnes kaikki ovat juoneet lasinsa tyhjäksi.

Jos aina kohtalona juomarin on vääjäämättä helle helvetin, niin kuka kaikista Maan asukkaista saa nähdä edes portit Eedenin?

- Omar Khajjam-

Margarita (tunnetaan myös nimellä Agrimarta eli peltomummo)

Suositus ainesuhteiksi: 2 cl tequila, 2 cl Cointreau ja 2 cl puristettua sitruunamehua
Valmistustapa: ravistetaan
Lasi: cocktail
Koriste: lasiin ½ suolareunus ja limelohko

Varo niitä, jotka juovat vettä ja muistavat jälkeensä mitä me muut sanoimme.

- Kreikkalainen viisaus-

Teachers Fast Red (TFR, lyhenne jota kukaan ei tiedä ennalta)

Pullo viileää punkkua ja lasi raikasta vettä

Korkkaa punkkupullo, vedä yhdellä huikalla puolet, nauti hetki viinin täyteläisestä jälkimausta. Sen jälkeen vedä toisella huikalla pullo tyhjäksi ja juo heti perään raikas vesi, tällä kertaa nauti hetki veden raikkaasta jälkimausta.

Yhdessä viinipullossa on enemmän filosofiaa kuin kaikissa kirjoissa.

- Louis Pasteur-

Opettajan normipäivä (onko muita olemassakaan?)

1 dl koskenkorvaa + 3 dl vettä. Kiskaistaan kossu sellaisenaan, huudetaan ”hyi saatana” ja juodaan heti päälle lasillinen vettä. Tällä unohtuu hetkessä päivän turhaumat. Drinkin koon voi tarvittaessa tuplata.

Kolme tapaa lakata ajattelemasta: humala, orgasmi ja iltapäivälehti.

- Torsti Lehtinen, aforismikokoelmasta Mahdolliset Maailmat, 2005 -

Apinanaivot (toiset löytyvät korvien välistä)

4 cl kermalikööriä (esim. Baileys) ja 4 cl konjakkia.
Sekoitetaan aineet keskenään ja ”nautitaan” lusikalla. Ei suositella heikkohermoisille.

2.1.13 Oppilaat vaaravyöhykkeessä

Edellisessä kappaleessa käsiteltiin ansiokkaasti turhautuneita käsityön opettajia. Omat kokemukseni ovat samantapaisia, joskin ymmärrän, että käsityön opettajilla on myös melkoinen vastuu oppilaiden terveydestä. Ei ole ollenkaan harvinaista, että käsitoissa sattuu ja tapahtuu ja läheltä piti tilanteitakin saattaa syntyä. Yläasteelta mieleeni muistuu mm. lentävä poranterä, tasohöylän runtelemat sormet ja pöytään isketty puukko, joka nyrkissä luistaessaan viilsi sormiin syvät haavat.

Erikoisin tilanne syntyi kuitenkin ala-asteella. Noihin aikoihin tuli saataville erilaisia elektronisia rakennussarjoja, joiden rakentamisesta me 6. luokkalaiset innostuimme oikein kunnolla. Pian tulikin aika tilata koululle lisää tarvikkeita ja opettajamme tilasikin kuusi uutta juotoskolvia, oikein parasta Wellerin laatua.

Kolvien saavuttua ihmetyksemme olikin suuri, niistähän näet puutuivat suko-pistotulpat, eli ne joista virtaa pitäisi tulla sisään, kokonaan. Näppärä opettajamme haki läheisestä Osuuskaupasta pistotulpat ja niin me kuudesluokkalaiset ruivasimme ne paikalleen, kaikki siis ok. Ei todellakaan, kolvit oli tarkoitettu liitettäväksi juotosasemaan, jonka jännite on jotain ihan muuta kuin verkkojännite. Kuten arvata saattaa, kolvit eivät lämminneet kuin hetken ja savun saattelemana joutuivat lopulta romukoppaan.

Minusta tässä tapauksessa opettaja teki perustavaa laatua olevia virheitä. Ensinnäkään hänellä ei ilmeisestikään ollut riittävää ammattitaitoa opettamaansa aineeseen, toisekseen käsitys työturvallisuudesta oli vähintäänkin vajavainen. Nimittäin vaikka nuo olisivatkin olleet 230V vehkeitä, ei pistotulppien liittäminen taida olla ihan 12-vuotiaiden ala-astelaisten hommaa. Ainekset tapaturmaan olivat olemassa, mutta onneksi mitään pahempaa ei sattunut.

Varmista turvallisuus: Ohjeista ja vahdi työt kunnolla, äläkä luota, vaikka oppilaat vakuuttaisivat osaavansa.

Kuva 7. Oikeat työvälineet iän ja taitojen mukaan, mahdollisesta vastustuksesta huolimatta.

2.1.14 Miten ala-aste vaikutti minuun?

Alaluokkien viimeiset kaksi vuotta (5. ja 6. luokka) menivät myös hyvin, vaikka ns. murkkuikä alkoikin olla jo käsillä. Koulun lisäksi tuli mukaan hengailu ja polkupyörillä ajelu kaverien kanssa iltaisin milloin missäkin, tietenkin kotiintuloaikoja noudattaen (melkein aina). Opettaja oli kuitenkin vielä selkeä auktoriteetti ja heidän ohjeitaan noudatettiin enempi vähempi tunnollisesti.

Kyllä minulla on runsaasti hyviä kokemuksia ala-luokkien opettajista, mutta voimakkaimmat kokemukset ovat painuneet mieleen parhaiten. Huonojen kokemusten vaikutuksesta opettajuuteeni tähtäävä käyttäteoria sai jos jonkinlaisia kolauksia ja ihmiskäsitys eli vahvasti opettajan ja kaverien toimesta. Se, mikä pysyi käyttäteoriassa ennallaan oli tietokäsitys; tieto oli tärkeää ja tieto johti parempaan ymmärrykseen. Mitä enemmän oppi, sen viisaammaksi olo tuli. Onneksi pari vuotta vanhempi kaverini tipautti minut maan

pinnalle kertoessaan, että ”meillä opetetaan matematiikassa miljoonista”. Mieleen saattoi jopa joskus hiipiä, että kuinkahan paljon sitä tietoa oikein on, kun näitä luokkiakin on jäljellä vaikka kuinka paljon.

Opettajien keskuudessa tuntui olevan muutamia tyyppisiä, joiden mielestä oppilaiden aikaansaannokset ja käyttäytyminen menivät kaiken muun edelle. Persoonalla ja lapsen kehityksellä ei ollut niinkään merkitystä. Usein tällainen käyttöteoria johti turhautumiseen, liian koviin vaatimuksiin oppilaita kohtaan sekä joissain tapauksissa väkivaltaiseen käyttäytymiseen.

Ala-asteen loppupuolella käyttöteoriani oli vellonut täysin uuteen uskoon; ihmiskäsitys oli elänyt kaveripiiriin, vanhempien ja opettajan kautta sellaiseen muotoon, että oli jo mahdollista vähän kyseenalaistaa opettajankin valintoja; opettajan toiminta vaikuttaa suuresti lapsen käsitykseen oikeudenmukaisuudesta ja asetetuista rajoista. Jos opettaja ei ole oikeudenmukainen ja tasapuolinen oppilaitaan kohtaan, se jättää jälkensä myös lapsen mieleen. Myös tieto- ja oppimiskäsitykset olivat eläneet; oli kasvanut ymmärrys tiedon loppumattomasta määrästä ja siitä, että kaikkea tietoa ei ole kiva opiskella. Harrastukset ja mielenkiinnon kohteet menivät normaalin kouluoppimisen edelle. Kertooko tämä huonosti toteutetusta koulutuksesta vai persoonallisuuden kasvamisesta, johon liittyy tieto kiinnostuksen kohteista sekä ymmärrys omista vahvuuksista ja heikkouksista?

2.2 Ylä-aste

Yläasteelle saavuttaessa totesin, että eri aineilla piti olla oma opettajansa – eikö opettaja sitten tiedäkään kaikkea? Tämä laski jonkin verran opettajuuden arvostusta kohdallani, enkä usko että olin ainut. Kun tähän arvostuksen laskuun vielä lisää murrosiän kapinahengen, niin valmiina on melkoinen ase, joka hyökkäsi opettajuuteen kehityksessä olevaa käyttöteoriaani vastaan, kuten myös joidenkin opettajien kimppuun. Murrosiän hormonit murjoivat ihmiskäsitystä, tietokäsitystä ja varsinkin oppimiskäsitystä. Tuntui olevan muotia vastustaa kaikkea ja väheksyä oppimista ja tietoa. Omat harrastukset ja ihmissuhteet olivat paljon tärkeämmät kuin jotkut kuivat

historian tunnit. Opettajatkin olivat muuttuneet; he olivat persoonallisia mutta suhtautuivat oppilaisiin kuin vihamieliseen sonnilaumaan.

Silloisen peruskouluni yläasteella eli 7. – 9. luokilla opettajien auktoriteetti itsestäänselvyytenä käytännössä katsoen romahti. Jos opettajalla oli homma hanskassa häntä toteltiin, mutta jos opettaja oli epävarma, se huomattiin ja häntä alettiin kiusata, lähinnä ihan vaan ajankuluksi ja yksitoikkoisten koulupäivien virkistämiseksi. Yläasteeni kävin pirkanmaalaisessa työläiskaupungissa, jossa osalla oppilaista oli ns. hankalat kotiolut, jotka heijastuivat myös selvästi koulunkäyntiin. Nuoriso oli muutenkin ko. paikkakunnalla huomattavasti karskimpaa kuin maalaiskylässä, josta olimme lähteneet isän työpaikan vaihtumisen johdosta ko. paikkakunnalle. Vaikka vain pieni osa oppilaista oli ns. häirikkötapauksia, opettajilla oli selvästi vaikeuksia pitää homma hanskassa, ja jos jonkinlaista selkkausta tapahtui miltei joka päivä. Vaikka en itse ollutkaan mikään mallioppilas, kapinointi ja opettajien hermojen koittelu oli melko harmitonta verrattuna esim. tarkkailuluokkien oppilaiden toimintaan. Koulunkäynti sujui mukavasti, koulurauhakin oli hyvä, kunhan vaan pysyi pois pahimpien häiriköiden ja kovanaamojen tieltä.

2.2.1 Lunttaus kokeissa (opiskeluvilppi)

Pitkähkön opiskelurupeaman aikana on tullut muutaman kerran kokeiltua myös lunttausta kokeissa. Menetelmänä on ollut ns. pienen lunttilapun kirjoittaminen ja piilottaminen vaikkapa penaaaliin tai paidanhihaan. Kokeessa tai tentissä lunttilapusta voi sitten katsoa vinkkiä ja tarkistaa esim. jonkin kaavan oikeellisuus tms. asioita, joita ei ole ehtinyt kunnolla opetella. Toinen mahdollisuus on kurkkia koevastauksia kaverin olan yli ja vastata samalla tavalla. Kolmas ja kaikkein paras tapa on jos saa tavalla tai toisella tietoonsa koekysymykset etukäteen.

Viimeksi mainittu menetelmä tuottaa ylivoimaisesti parhaimman tuloksen koetilanteessa. Yleensä syynä koekysymysten etukäteen selville saamiseen on jonkinlainen ns. tahallinen tai tahaton tietovuoto. Koekysymykset saattavat löytyä opettajan roskiksesta, tai ehkä nykyisin paremminkin

opettajan suojaamattomasta kotihakemistosta, josta kätevä kotihakkeri pystyy imuroimaan tiedostot käden käänteessä. Tahallinen kysymysten vuotaminen johtuu yleensä jonkun kolmannen osapuolen (esim. harjoitusten vetäjä tai assistentti) henkilökohtaisista intresseistä tai ns. palveluksen tekemisestä jollekin kaverille/tyttö/poikaystäväälle.

Mieleeni nousee yksi tapaus, jossa olen saanut tietää kokeen kysymykset etukäteen ja selkeästi hyötynyt, mutta myös tuntenut hieman syyllisyyttä tekemäni vilpin takia. Kyse oli rippileirin päättökoe. Koko ryhmämme sai tietää kokeen kysymykset etukäteen ryhmän vetäjältä. Syynä oli se, että ryhmän vetäjillä eli isosilla oli kilpailu jossa palkittiin se ryhmän vetäjä, jonka ryhmä menestyisi parhaiten kokeessa. Ja kuinka sattuikaan, satuin saamaan koko leirin parhaan tuloksen kokeessa. Rippipappini kehui minua toisten leiriläisten kuullen kokeiden palautustilaisuudessa, enkä voinut kuin ottaa kiitokset korvat punaisena vastaan. Muilla ryhmäläisillä oli hieman pokassa pitelemistä papin kehuessa meikäläisen hyvää suoriutumista. Kokeen palautuksen jälkeisen ajan pelkäsin että asia tulee ilmi, minut häpäistään julkisesti ja joudun tekemään uusintakokeen tai lähtemään kotiin leiriltä huonon käytöksen vuoksi tms. No, onneksi asia pysyi salassa ja pääsin ripille kuten muutkin.

En tiedä opinko ko. tapauksesta muuta kuin että on parempi pärjätä omilla avuillaan vaikka vähän huonommin kuin vilpin kautta. Vanha sanonta ”kun on omatunto puhdas ja kotona asiat kunnossa niin ei ole nukkumisongelmia” pitää tässäkin paikkaansa. Lunttauskerrat ovat jääneet enimmillään muutamaan kertaan, pääosin sen vuoksi että kiinnijäämisen riski ja lunttauksesta saatu hyöty eivät ole tasapainossa keskenään. Lunttauksella ei kuitenkaan pysty nostamaan kokeen arvosanaa kuin ehkä numerolla. Mutta jos lunttauksesta olisi jäänyt kiinni niin koe olisi todennäköisesti hylätty. Lisäksi olisi tullut jälki-istuntoa ja lappu kotiin, kurssin mitätöinti yms. Toisaalta, olen myös sitä mieltä että jokaisen kannattaa kokeilla edes kerran jonkinlaista koevilppiä, ko. toiminnasta aiheutuva syyllisydentunto ja pelko kiinnijäämisestä ovat omiaan opettamaan parempaan koevalmistautumiseen tulevaisuudessa.

Kerro pelisäännöt: Joissakin kulttuureissa koulussa luntaaminen on enemmänkin sääntö kuin poikkeus. Kertaa luntaamisen seuraamukset avoimesti. Kannusta rehtiin peliin puolin ja toisin.

2.2.2 Uskonnonopettajista

En tiedä onko asiassa sen kummemmin perää, mutta jotenkin olen tehnyt sellaisen havainnon että uskonnon opettajat ovat aika tavalla tosikoita ja että heillä on huono huumorintaju, varsinkin kun puhutaan ns. huumorista jota murrosikäiset nuoret viljelevät ympärillensä taukoamatta. Tosikkomaista ja huumorintajutonta opettajaa on helppo ärsyttää, ja tilaisuutta käytetään helposti hyväksi mikäli siihen tarjoutuu tilaisuus.

Muistan tapauksen, jossa yläasteella eräs koulutoverini tuli myöhässä uskonnon tunnille ja kertoi itkua tuhertaen että toinen kaverini, joka oli ollut jo pari päivää poissa flunssan takia, olikin yllättäen kuollut edellisenä iltana. No, kaikki oppilaat ja opettaja järkyttyivät tietysti kovasti ja uskonnon opettaja veti tapahtuman kunniaksi heti pienen muistopuheenkin, jota tietysti kuunneltiin murheen murtamina tippa linssissä. Kun uskonnon maikka itkultaan tokeni, hän ilmoitti lähtevänsä vetämään lipun puolitankoon ja pitämään kuulutuksen koko koulua kohdanneesta suruviestistä. Tällöin, koulutoverin kuolemasta ilmoittanut kaveri peruihin aikaisemman lausuntonsa ja sanoi että ”hallelujaa, menitpäs lankaan senkin tekopyhä ämmä”. Seuraukset ko. kommentista eivät olleet kaverille kohtalokkaita, mutta kylläkin ikimuiistettavia. Opettaja oli syvästi loukkaantunut ja häpeissään kun hänet oli nolattu koko luokan edessä. Tempauksesta tuli muistutus kotiin, käytöksen alennus, uskonnon numeron alennus, jälki-istuntoa sekä moraalisaarna, jonka uskonnon maikka piti välittömästi. Myöhemmin, jos ko. tapahtumasta mainittiin uskonnon tunnilla, maikka hermostui ja nuhteli koko luokkaa sopimattomasta käytöksestä, mikä lähinnä herätti yleistä hilpeyttä ja lisäkommentteja aiheeseen liittyen.

Ylä-asteella oppilaat käyttävät opettajiin miltei kaikkia mahdollisia keinoja päivärutiinin järkyttämiseksi. Vaikka toiminta voi olla hyvän maun rajamailla, opettajan pitäisi

pystyä käsittelemään asia harkitusti, oikeuden mukaisesti ja rauhallisesti läpi, jotta palaaminen normaaliin päiväjärjestykseen olisi mahdollista. Samalla hän osoittaisi hallitsevansa itsensä ja omaavansa itsekunnioitusta sekä käytöstapoja, joita hän myös odottaa omien oppilaidensa omaavan. Hieman huumoria auttaisi myös asian käsittelyssä.

Kuva 8. Minäkö muka nostanut itseni jalustalle, ei pidä paikkaansa...Arvatkaas muuten mikä paikka tässä on kovilla?

Ole luonteva, älä nosta itseäsi jalustalle: minun nimeni on professori xxx ja te kutsutte minua sillä nimellä. Olen muuten selkeästi tämän korkeakoulun tunnetuin arvohenkilö maailmalla...

2.2.3 Herkkähermoinen opettaja / uskonnon-opetus

Siihen aikaan kun olin 7. luokalla, oli vielä sellaisia opettajia, jotka olivat nostaneet itsensä niin paljon oppilaiden yläpuolelle, että heitä ei saanut edes kutsua etunimeltä. Tämän sai karvaasti kokea eräs luokkamme oppilas – ja tämä kaikki tapahtui uskontotunnilla. Opettaja oli noin kuusikymppinen nainen, ja harras uskovainen. Aina muutaman kerran vuodessa hän soitti uskontotunnilla kasetilta Tapio Rautavaaran ”Korttipakka” -kertomuksen. Olemme varmasti kaikki sen jossain vaiheessa kuulleet; tarinassa rinnastetaan korttipakan korttien määriä ja ominaisuuksia Raamatun kertomukseen. Joidenkin oppilaiden mielestä tuota nauhaa oli mukava kuunnella ja erään tunnin alussa eräs poika sitten sanoi kovaan ääneen, että ”Hei Helmi, soita korttipakka”. Tästä suivaantuneena opettaja syöksyi oppilaan viereen, nappasi tukasta kiinni ja vei käytävään. Koko luokan ihmetellessä tätä tragikoomista tapausta, opettaja sitten sanoi, että ”Minua ei puhutella epäkunnioittavasti”. Tätä tapausta ajatella en vieläkään voi ymmärtää mitä tuon opettajan päässä tapahtui tuolla hetkellä. Tapahtuiko siellä joku Jumalallinen visio vai oikosulku – sitä ei tiedä kukaan. Seuraavalla viikolla opettaja sai sitten rangaistuksensa tuon kaltoin kohtelemansa oppilaan taholta. Kaveri oli hommannut jostain avaimen luokan oveen ja oli ennen seuraavaa tuntia käynyt piirtämässä ja kirjoittelemassa luokan taululle mitä hävyttömimpiä juttuja, jotka liittyivät luonnollisesti opettajaan. Karmeinta tapauksessa on se, että opettaja ei luokkaan tullessaan huomannut taululla olevia piirroksia ja alkoi ihmetellä mitä oppilaat nauravat. Sitten kun koko totuus selvisi hänelle, niin tunti loppui siihen ja taisi opettaja olla viikon verran sairauslomallakin.

Vältä kiihkoilua: Oli asia mikä hyvänsä, pyri mustan ja valkoisen lisäksi näkemään myös harmaasävyt. Asioissa on harvoin yksi ja ainut totuus.

Suhtaudu asioihin käytännöllisesti ja vältä byrokratiaa:

Jos joku haluaa suorittaa tentin suullisesti, se käy päinsä kun täyttää kupongit x, y ja z, jotka pitää hyväksyttää EU:n opetuskomissiossa Mongolian jäsenyyshakemuksen käsittelyä seuraavassa huippukokouksessa...

Hermojensa lepuuttamiseksi kannattaa hankkia itselleen harrastus, joka vie ajatukset pois arkityöstä. Esimerkiksi erilaisten käsitöiden tekeminen on hyvää vastapainoa opettajan työlle. Seuraava virkkausohje sopii niin mies- kuin naisopettajille. Aikaisempi kokemus virkkauksesta on suotavaa mutta ei välttämätöntä:

VIRKATEN JA VANUTTAEN VOIMIA (VVV - Terapia)

Vaihe 1:

Virkataan punaisesta villalangasta löysää ketjusilmukkaa. Käytä oikein isoa virkkuukoukkaa tai virkkaa sormin. Virkatessa keskity silmukan löysyyteen; samanaikaisesti hellitä itsessäsi mahdolliset jännitykset. Silmukka, silmukalta sinulle tulee rentoutuneempi olo ja samalla punainen väri antaa sinulle uutta energiaa ja voimaa. Tee ketjuvirkkausta n. 20 metriä.

Vaihe 2:

Asettele ketjuvirkkausnauha esim. 30 cm X 180 cm alueelle niin, että 7 X pituussuunnassa tasaisin välein ja 19 X leveysuunnassa tasaisin välein vanhan lakanan päälle . Pirskottele ristikon päälle vettä + mäntysuopaa (1l vettä + 3rkl mäntysuopaa). Taita lakana myös ristikon päälle. Rullaa työ tiiviiksi paketiksi. Sido tukevalla narulla reunoilta ja tasaisin välein. Laita pesukoneeseen 40 asteen ohjelmaan muun pyykin joukkoon. Tarkista vanuminen ja toista tarvittaessa pesukonekäsittely. Kone on vanuttanut sinulle punaisen energiahuivin!

KYNTTILÄN KASTO

Kerros kerrokselta kastetussa kynttilässä on todella elävä valo – siinä voisi sanoa olevan ”se jokin”

Raaka-aineet:

Kynttilät tehdään steariinista, parafiinista ja mehiläisvahasta.

Resepti esimerkki:

3kg steariinia

2kg parafiiniä

250g mehiläisvahaa

= n. 40 – 50 kpl

Tarvitset myös sydänlankaa

Työvälineet:

Suorareunainen astia esim. 20l kurkkupurkki (kynttilän pituus = astian korkeus).

Puikkoja tai ritilä kynttilöiden kastoon.

Kattila raaka-aineiden sulattamiseen.

Liesi

Esivalmistelut:

Leikkaa sydänlangasta kynttilän pituus + 5cm.

Kiinnitä langat 10cm etäisyydelle toisistaan puikkoihin tai ritilöihin.

Puikot tai ritilät asetellaan kahden tuen varaan niin, että sydänlangat voivat riippua vapaasti.

suojaa työskentelyalueen lattiat.

Raaka-aineet sulatetaan.

Kuumennetaan vettä niin paljon, että kastamisastia saadaan melkein täyteen.

Kynttilöiden kastaminen:

Kaada kuuman veden päälle sulaa kynttiläainetta.

Kasta sydänlankoja nopeasti astiaan. Pinnalla oleva kynttiläaines tarttuu sydänlankoihin.

1 – 4 kastokerran jälkeen suorista sydänlankoja.

Odota n. 1min seuraavaan kastokertaan.

Kun kynttilät ovat halutun paksuisia, kastaminen lopetetaan.

Anna kuivua ja jäähtyä kunnolla.

Valoa pimeyteen (ja sivistykseen) itse tehdyillä (kansan) kynttilöillä!

2.2.4 Väärässä olemisen myöntäminen

Minulla oli yläasteella maantiedon opettajana eläkeikää hipova nainen, jolle oli aina tärkeää olla oikeassa – pitäähän opettajan olla aina oikeassa – ei oppilas voi tietää mistään enempää kuin opettaja. Joissain tapauksissa tämä oli erittäin ärsyttävä ominaisuus ja muistan tapauksia, joissa opettaja ohitti kommentoimatta oppilaiden kysymyksiä, koska ei osannut todennäköisesti vastata niihin.

Jossain vaiheessa yläastetta tunnin aiheena olivat aurinkokuntamme planeetat (minulle rakas aihe harrastuksen vuoksi). Opettaja näytti meille diakuvia planeetoista ja kun kohdalla oli kaunis kuva maapallosta, hän pyysi oppilaita vastaamaan mitä kuva esittää. Koska vastaus oli niin itsestään selvä, en edes vaivautunut vastaamaan, mutta vierustoveri vastasi, että ”maapallohan se siinä”. Kun opettaja kommentoi, että ”Ei, tämä on kuun takapuoli”, koko luokka räjähti nauramaan. Minä sitten sanoin opettajalle, että kyllä se on aivan varmasti maapallo ja siinä erottuu mm. Pohjois-Afriikka ja Välimeri. Käsittämätöntä oli, että opettaja vaan väitti että kyllä kyseessä on Kuun takapuoli, koska ”tässä lukee niin”. Minä aloin jo turhautua tilanteesta sen verran, että taisin mennä jo jollain asteella henkilökohtaisuuksiin. Lopputulos oli se, että sain elämäni ensimmäisen ja viimeisen kerran lähtöpassin luokasta ns. klinikalle jäähtymään. Klinikka oli sellainen paikka, johon häiriköt häädetään luokasta. Tällainen häpeä siis kohtasi minua, mutta uskoisin opettajaa kohdanneen paljon suuremman häpeän. Miten on mahdollista, että opettaja ei voi myöntää olleensa väärässä, ja vielä näin naurettavassa asiassa. Minä ainakin otin jo tuolloin oppia tapahtuneesta ja väärässä olemisen myöntäminen on minulle helppoa, jos niin sattuu käymään opettaessani. Vastaavasti kannattaa myöntää, ettei jotain asiaa osaa tai hallitse sen sijaan, että alkaa selitellä ja kierrellä asiaa.

Myöhemmin jo opiskellessani yliopistossa havaitsin, että usein laskuharjoitusten pitäjät eivät ymmärrä juurikaan opettamaansa asiaa; laskujen valmiit ratkaisut käydään läpi, mutta kokonaisuuden ymmärtäminen puuttuu. Kun laskuista kysyi jotain yksityiskohtaa, sai vastaukseksi kierteleviä ja kaartelevia asioita, mutta selkeää vastausta ei aina tullut. Kun tällaisessa tapauksessa olen ollut, tulee väistämättä mieleen

tuo tapaus ”Kuun takapuoli” – parempi myöntää ettei tiedä kuin alkaa selitellä turhia. Kaikkein paras on se, että tietää opettamansa asian perin pohjin, mutta aina se ei ole mahdollista.

Ole valmis myöntämään väärässäoleminen: ...vaikka väittäisit mitä, niin tässä kuvassa on kuun takapuoli, koska minä sanon niin ja koska täällä diakuvassa lukee maap...

Varmista selustasi: Jos tekniikka ei toimi ja diat ovat sekaisin, älä panikoi ja peittele, vaan hoida homma huumorilla.

2.2.5 Häiriköt ja tuomitseminen

Teen nyt tunnustuksen asiasta, josta tietää minun lisäksi vain eräs vanha koulukaverini. Olimme seitsemännellä luokalla ja vietimme välituntia koulun pihalla ja olimme siinä keskustellessamme kävelleet koulun toiselle puolelle (jossa ei yleensä ketään ole). Tulimme avoimen ikkunan viereen ja kuulimme, että toisella puolella oli menossa kotitalouden kaksoistunti. Avoimen ikkunan toisella puolella oli avoin kenno täynnä kananmunia. Hetken mielijohteesta nappasimme muutaman kananmunan ja heitimme ne luokan avoimesta ikkunasta päin edessä olevaa seinää ja taisin minä tähdätä vähän opettajaakin. Ja tämän jälkeen karkuun ennen kuin kukaan mitään ehti nähdä. Olipa aika hävytön tempu kaiken kaikkiaan. Kuulimme sitten jälkeen päin, että opettaja oli saanut totaalisen raivarin ja oli tiukannut luokalta teon tekijää. Koska kukaan ei meitä huomannut, ei kukaan osannut opettajalle mitään sanoa. Taisi koko luokka saada jonkinlaisen rangaistuksen tapahtuneesta. Nyt jälkikäteen miettien on ihmeteltävä millaisiin koiruuksiin sitä itsekin on aikoinaan syyllistynyt. Kaikkea opettajan pitää kestää ja sietää. Tarinan opetus on ehkä se, että tässäkin maassa kaikki ovat syyttömiä kunnes toisin todistetaan. Älkää tuomitko oppilaitanne jos teillä ei ole selvää todistusaineistoa.

Ole reilu: Tee säännöt selviksi ja rehdeiksi. Painota asioiden sujumisen tärkeyttä ja tähdennä, että kun kaikki sujuu niin asiat luistaa ja kaikilla on hauskeempaa. Tue myös omalla käyttäytymiselläsi näitä tavoitteita

2.2.6 ”Kakarot ja kaakit”

Jos mikä on vaikeaa niin taitojen ja tuntemisen opettaminen, ja sen ovat todistaneet monet ratsastustuntini. 70- ja 80-luvuilla suurin osa ratsastuksenopettajista ja tallinpitäjistä oli entisiä armeijan upseereja, ja opetustyylikin sen mukaista. ”P-leen pennut! Ettekö te saa niitä s-tanan kaakkeja nyt millään h-tillä kuriin!! Jollei tuo meno lopu, niin ei v-ttu tarvitse tulla tallille enää, ja kopukat joutuvat p-le makkaratehtaalle.” Ja volyymin kasvaessa huonosti koulutetut, villit hevoset kiikuttivat altavastaajina olevia pieniä kuskejaan yhä kovenevassa vauhdissa takajalat enemmän ilmassa kuin maassa; pukitellen pois päin opettajasta. Tasapainoa harjoiteltiin ”munienmurskausravissa” eli harjoitusravissa ilman jalustimia, ja oikeaa rentoa istuntaa opeteltiin komennolla ”Rylläyttäkää isot vatsanne satulan etukaaren päälle. Ei tarvitse pidättää hengitystä, jottet tipahda satulasta tajuttomana hapenpuutteesta.”

Kun nykyisin opetetaan ratsastajia, ei heille kiroilla eikä huudeta, eikä huomautella fyysisistä ominaisuuksista, vaan äänensävy on hyvin suostutteleva ja rauhoittava. ”Ja nyt seuraavaksi voisitteko ystävällisesti kääntyä sieltä kulmasta oikealle, ja muistakaa olla menemättä liian lähelle aitaa, jotteivät teidän jalkanne ota kiinni aitaan.” Ja jos hevonen edes liikauttaa korvaansa väärään aikaan alkaa selästä kuulua hirmuinen parku, jotta ”Ny tää poni tekee omiansa ja koht tää karkaa ja mä tipun täältä”. No, onhan ratsastus tietysti hieman vaarallista, mutta ei se kyllä ihan pehmojenkaan laji ole, jos ratsastajan hermot ja pää eivät kestä hidasta käyntiä lujempaa vauhtia, tai menossa on jo viides vuosi talutusratsastuksessa. Kyllä ovat opetustyyli ja opetettavat muuttuneet, kuten varmaan opettajatkin parinkymmenen vuoden aikana. Opetuksen tehokkuudesta en tässä rupea keskustelemaan.

2.2.7 Käsitemeroja

Erästä kouluratsastustuntia pitäessäni olin pyytänyt oppilaita ratsastamaan kentän pituushalkaisijaa pitkin minua kohti lyhyen sivun keskellä ja sen jälkeen sitten kääntymään halkaisijalta oikealle taikka vasemmalle sen mukaan kumpaan suuntaan heitä pyytäisin. Ratsukoiden tullessa halkaisijaa pitkin huuhtelin sitten mielivaltaisesti kenelle "vasen" ja kenelle "oikea". Tunnin edetessä ihmettelin, että minkä takia ratsastajat kääntyivät aina väärään suuntaan, ja rupesin siitä jo hieman hermostumaan. Lopulta sitten karjuinkin yhdelle ratsukoista, että "vasempaan", "vasempaan" "ei kun VASEMPAAN". Ja aina vain oppilaat näyttivät tulevan yhä hämmästyneemmän näköisenä lähelle käännöstä ja kääntyvän aina väärään suuntaan. Ja minä huusin vain kovemmalla äänellä ratsukoille "Ja käännä nyt sitten sinne VASEMPAAN". Ennen kuin sitten yksi oppilaista pysäytti hevonsa ennen käännöstä ja kysyi kuuluvalla äänellä "Kumpaan vasempaan?" Siinä vaiheessa tajusin tilanteen – oppilaat olivat kasvokkain minua kohti, ja heidän vasempansa oli minun oikeani! En voinut muuta kuin ruveta nauramaan ja pyytää huutamistani anteeksi oppilailtani. Varmaankin hevosten korviinkin oli jo karjumiseni ruvennut koskemaan. Siitä lähtien näytinkin kädellä kumpaan suuntaan halusin heidän kääntyvän, ja vähä kerrallaan myös osasin sanoa heidän oikeansa taikka vasempansa omien käsiviittomieni mukaan. Sen jälkeen oppilaat ovatkin aina kysyneet ajoittain, että "Vasempaan Vasempaan vaiko Vasempaan Oikeaan?"

Käytä asiallista kieltä: ja taas tämä p-keleen piirtoheittimen s-tana v-tuilee...

Ole valmis kehittämään luentojaasi: Jaahas, taas on tullut aika pitää tämä 1960 laatimani luento tietotekniikan mahdollisuuksista...

Harjoittele luentojesi pitoa: hei rakas vaimo, viitsisitkö tulla tänne hetkeksi aikaa...

2.2.8 Kummallista kannustamista

Olin koko peruskoulun ajan todella laiska tekemään läksyjä. Siihen aikaan ei juurikaan opiskelu kiinnostanut ja koko koulunkäynti oli pakkopullaa. Kun koulusta tultiin kotiin, heitettiin reppu nurkkaan ja aamulla se siitä taas napattiin mukaan. Näin ollen läksyt olivat lähes poikkeuksetta tekemättä. Kaikki opettajat eivät käyneet läksyjä läpi siten, että tekemättömistä tehtävistä olisi jäänyt kiinni. Muutamat opettajat olivat sitten taas tarkkoja läksyjen suhteen ja lähes poikkeuksetta jäin kiinni. Äidinkielen opettaja oli sellainen, että jos läksyjen tekemättömyydestä jäi kiinni, hän pisti siitä merkinnän muistikirjaan, ja seuraavan tunnin alussa piti käydä esittämässä laiskanläksyt. Näin ollen minäkin jouduin lähes joka kerta menemään luokan eteen esittämään tyhjää vihkoani. Vaikka monen mielestä tällainen olisi nöyryyttävää, opettaja hoiti homman hyvässä hengessä ja mukana oli aina myös huumoria ja draamaa. Minä jäin laiskana oppilaana varmasti pysyvästi hänen mieleensä, kuten hän jäi minun mieleeni. Saattaa olla, että minä saan kiittää tuota opettajaa siitä, että olen elämässäni tähänkin saakka päässyt. Hän nimittäin sanoi minulle kerran, että ”kuules nyt, tätä menoa sinusta ei kyllä tule yhtään mitään”. Tämän lauseen säikäyttämänä aloin tehdä läksyjä ja vuosia myöhemmin ylioppilastodistuksen saadessani tämä vanha äidinkielen opettajakin kävi minua onnittelemassa.

Tekemättömistä läksyistä voi muuten nöyryyttää itseään – opettajan ei tarvitse tehdä mitään. Näin kävi yläasteella kun en ollut tehnyt ruotsin kielen läksyjä. Olisi pitänyt kääntää tekstiä oppikirjasta ja tämä oli jäänyt osaltani tekemättä. Huononnisena kävi sitten niin, että opettaja pyysi juuri minua kääntämään tätä tekstiä ääneen. Aloin sitten vaivalloisesti kääntää sana kerrallaan ja parin lauseen jälkeen tuli aivan käsittämätön juttu vastaan: ”barnen sitter som tända ljus”, jonka sitten käänsin ”lapset istuvat hampaat loistaen” (suom. lapset istuvat hievahtamatta). Kyllä silloin oli luokalla hauskaa, opettajankaan ei tarvinnut sanoa muuta kuin että ”tämä kyllä puhuu puolestaan...”.

Huomioi passiiviset opiskelijat: nukkukaa vaan siellä takapenkillä, ettette häiritse opetusta pulinallanne...

Tuohon aikaan koulunkäynti oli tosiaan pakollista eikä sitä miettinyt tulevaisuuttaan, eikä paljon mitään muutakaan. Peruskoulun opettajalla on suuri vastuu motivoida oppilaita opiskelemaan – vastuu on enemmän opettajalla kuin oppilaalla.

2.2.9 Pieruhumoria

Mitäpä olisivat koulumuistot ilman pieruhumoria. Ollessani yläasteella, Hollywoodissa tehtiin suurteos Mozartin elämästä. Tämä teki rehtoriimme niin suuren vaikutuksen, että hän hankki erityisrahoituksen siihen, että koko koulu pääsi katsomaan elokuvaa yhdellä kertaa. Näin ollen olimme eräänä aamupäivänä koko koulu pakkautuneena elokuvateatteriin ja seurassimme erokuvaa silmä tarkkana. Kun elokuva eteni kohti loppukohtausta ja Mozartin kuolemaa. Tunnelma oli dramaattinen ja elokuvaan tuli hiljainen hetki. Juuri tällä hetkellä vieressäni istuva ystäväni päästi erittäin äänekkään ja kimeän pierun. Koko elokuvateatteri räjähti nauramaan ja sivusilmällä huomasin luokanvalvojammekin nauravan niin että kyyneleet valuivat. Elokuvan jälkeen rehtori alkoi tiukata kuka tuon teon teki, mutta kukaan ei tunnustanut eikä ilmiantojakaan tapahtunut, joten homma painettiin villaisella.

Kaiken kaikkiaan tuo ruoansulatuselimistömme bakteeriperäinen kaasuntuotanto on melko kiusallista, koska se herättää aina suuria tunteita – joko humoristisia tai vastenmielisiä, riippuen tilanteesta. Itse olen ollut muutaman kerran opettamassa, kun yleisön joukosta on kuulunut jonkinasteisia narahduksia. Itselläni on aina ollut vaikeuksia pidättää hymyäni tällaisessa tilanteessa. Onpa joskus itselläkin saattanut käydä jonkinlainen vahinko luentoa pitäessä...

Mieti millainen opetustapa sopii kulloiseenkin

tilanteeseen: ei saamari, ei tää sorvin opettelu nyt oikein toimikkaan piirtoheittimellä...

2.2.10 Häirintää puolin ja toisin

Oli yhdeksännen kevät ja koulu loppuillaan. Samaisena keväänä meillä oli matematiikassa miessijainen. Hän kertoi antaumuksella baraabelin olevan pehmeä ja pyöreä, kuin naisen po-po-lvi ja muitakin sovinnisia huomautuksia sateli. Korvista tuli savu, niin suututti. En muista, uskalsinko sanoa mitään takaisin, toivottavasti! Tänä päivänä toista halventavaan kielenkäyttöön puututtaisiin toivottavasti nopeasti.

Toisaalta taas koulumme fysiikan opettaja oli hädissänsä, kun jossain päin Suomea samana keväänä oli joku kaunainen vanha oppilas tappanut vanhan opettajansa jollain lyömäaseella. Tapahtuman tiimoilta hän vannotti meitä että kertokaa nyt ihmeessä jos teillä on jotain jäänyt hampaan koloon, ettei tarvitse tulla myöhemmin pimeällä pelottelemaan.

Mauttomuudet eivät ole huumoria: No niin, miespuoliset opiskelijat joutuvat näyttämään osaamisensa kokeissa mutta naispuoliset voivat antaa näyttöjä luonnossa...

2.2.11 Miten ylä-aste vaikutti minuun?

Yläasteen tuloksena käyttöteoriani tietokäsitys muuttui jonkin verran; kukaan ei voi tietää kaikkea ja niinpä jo yläasteella oli johonkin aineeseen erikoistuneita opettajia. Jos ihminen tietää jostain asiasta paljon, hän mitä suurimmalla todennäköisyydellä tietää joistain muista asiasta selvästi vähemmän. Tämän oivalluksen johdosta piti alkaa miettiä, mikä olisi minun erityisosaamistani. Luonnollisesti tämän oman erityisosaamisen määräävät omat mielenkiinnon kohteet, kuten esimerkiksi harrastukset. Jotain asiaa harrastava opiskelija voi tiedoissaan hyvinkin ylittää opettajan tiedot. Mielenkiintoista asiaa on aina mukava opiskella eikä sitä silloin välttämättä edes miellä opiskeluksi. Sen sijaan täysin mielenkiinnottoman pakkopullan voi hyvinkin mieltää opiskeluksi. Tarvitseeko ihmisen oppia kaikkia niitä asioita joita koulussa opetetaan? Osa kouluaineista toimii työkaluna myöhempää opiskelua varten, osa on pelkkää yleissivistystä ja

osa monen opiskelijan mielestä täysin turhaa puurtamista. Joukosta löytyy silti aina joku, jonka mielestä pahinkin pakkopulla on mielenkiintoista ja tärkeää. Tässä tulevat esiin juuri persoonallisuutemme ja sen myötä käyttöteoriamme. Yläasteella joukossamme oli todellisia pinkoja, jotka vetivät kokeista kymppinä kymppien perään, keskinkertaisia opiskelijoita, jotka pärjäsivät hyvin joissain aineissa sekä totaalisia lusmuilijoita, joita ei kiinnostanut mikään muu kuin peruskoulun oppivelvollisuuden päättyminen joko yhdeksännen luokan päätyttyä tai ikävuosien kautta. Kun ensimmäinen luokka aikoinaan alkoi, sitä ei oikein vielä käsittänyt kuinka kauan koulu kestää. Yhdeksän vuoden puurtamisen jälkeen pakollinen koulutus oli ohi ja oli aika siirtyä seuraaviin opintoasteisiin.

Kerro tarinoita opetettavan asian tiimoilta (ja muutenkin): minulle tuli nyt mieleen hauska juttu tämän asian tiimoilta, mutta emmeköhän me pysy nyt tiukasti kiinni asiassa ja menemme eteenpäin...

2.3 Lukio

Lukioon siirtyminen oli jossain mielessä kuin varsinaisen opiskelun aloitus, mutta toisaalta hyvin samanlaista puurtamista kuin ylä-asteellakin. Vaatimukset olivat selvästi kovemmat ja työtä täytyi tehdä enemmän menestymisen eteen. Oppimiskäsitys oli muuttunut yläasteelta selvästi opiskeluorientoituneemmaksi; lukio oli välivaihe, jonka avulla pääsisi sitten ihan oikeasti opiskelemaan. Opettajatkin olivat muuttuneet persoonallisemmiksi ja vaikuttivat selvästi viisaammilta kuin yläasteen opettajat. Mistähän tämä huomio johtui? Uskoisin opettajien ihmiskäsityksen olevan oppilaiden suhteen huomattavasti positiivisemmän kuin murrosikäistä sonnilaumaa paimentavan yläasteen uskonnonopettajan. En usko lukion opettajien olleen mitenkään viisaampia kuin yläasteen opettajien, mutta ilmeisesti lukion kiivas opiskelutahti ja vaikeustaso aiheuttivat tällaisen mielikuvan. Minulla on silti lukiosta pääosin positiivisia muistoja ja mielikuvia, ja nuo persoonalliset opettajat tuskin koskaan unohtuvat mielestäni.

2.3.1 Ensimmäinen lukiopäivä

Muistan elämäni ensimmäisen päiväni lukiossa. Valintani kohdistuminen lukio-opiskeluun ei ollut lainkaan itsestäänselvä ja osa opettajista olikin lievästi sanoen yllättyneitä nähdessään minut lukion tunneilla. Osa opettajista kun oli opettanut minua jo yläasteella ja pienen koulun opettajanhuoneessa kun mikään ei pysy salassa.

Suurimman yllätyksen aiheutti kuitenkin ruotsin opettaja, joka totesi minulle ensimmäisen tunnin alussa: ” Mitä ihmettä sinäkin täällä teet?” Kuten arvata saattaa, tämä ei ainakaan motivoinut. Vieläkin ihmeellisemmäksi asian teki se, että kyseinen opettaja ei ollut aiemmin opettanut minua.

No kuten arvata saattaa, ruotsista tulikin melkoinen kompastuskivi lukiouralleni. Rimaa hipoen kuitenkin selvittiin, osaksihan tuollaiset kommentit kasvattivat näyttämisen halua.

Vältä oppilaisiin törmäämistä baareissa, jos kuitenkin yhteentörmäys sattuu, yritä käyttäytyä korrektisti

Mieleen on jäänyt myös toinen kommentti, jonka ko. opettaja esitti. Vietimme silloin penkkareita ja koska kyseinen opettaja oli pitkälle alkoholisoitunut, satuimme tietenkin samaan baariin hänen kanssaan. Vaihdoimme muutaman sanan ja hän sanoi ikimuistoiset sanat: ”*Jos se minusta on kiinni, sinusta ei ikinä tule ylioppilasta*”. Häkellyin täysin ja olikin aika lähellä, etten tirpaissut häntä suoraan kuonoon. Sain kuitenkin hillittyä itseni, mikä oli tietenkin tulevaisuutta ajatellen hyvä juttu. Tällä kommentilla saattoi kuitenkin olla positiivinen vaikutus ruotsin opiskeluuni, päätin nimittäin näyttää ja sainkin lopulta arvosanan B.

Kuva 9. Jaa kenelle se ottikaan ohraleipä? Tulevaisuuden toivot pesevät vanhat kääkät menen tullen.

2.3.2 Opiskelumotivaatiosta

Yläasteen jälkeen siirryin lukioon ja samalla muutimme jälleen paikkakuntaa, tällä kertaa taas maalaispitäjään, joka sijaitsi noin puolen tunnin automatkan päässä Turusta. Koulurauha palautui saman tien, ehkä johtuen paikkakunnasta sekä siitä että lukioon valikoitui jo yläasteelta ns. motivoituneempaa oppilasainesta. Ensimmäistä kertaa lukiossa itselleni tuli tunne että olin jonkin sortin opiskelija enkä enää ”pelkkä” koululainen. Yhdeksän vuotta siihen meni että nimike muuttui koululaisesta opiskelijaksi. Lukiossa opettajilla oli täysi työrauha, oli heillä auktoriteettia tai sitten ei. Opettaja oli töissä harjoittamassaan ammattiaan, ja hän teki sen parhaan kykynsä ja sen hetkisten voimavarojensa mukaan. Lukiossa huomasin, että opettajat ovat ihmisiä ja persoonia, jotkut mukavia, toiset vähemmän mukavia joko syystä tai toisesta. Lukion ehkä suurimpana epäkohtana tai illusiona on että tavoitteena on ylioppilastutkinto, joka ei kuitenkaan valmista

juuri mihinkään, vaan edessä on tyypillisesti vielä usean vuoden opiskelu ennen ammattiin valmistumista ja työelämään astumista.

Kuten jo tuli mainittuakin, lukion paradoksi on siinä että se ei sinänsä valmista ammattiin, vaan tavoitteena on ylioppilastutkinto, jonka avulla voi hakea koulutuspaikkaa yliopistoista. Tavoite sekin, mutta ellei yliopisto opinnot kiinnostaa, saattaa lukion läpikäyminen olla melko turhauttava ja vastenmielinen kokemus. Varsinkin, kun jonkun kuivan äidinkielen kurssin läpäiseminen kohtuullisilla arvosanoilla teettää kohtuuttomasti työtä. Asiaa ei myöskään helpota, että lukiossa opiskelevat nuoret ovat aikuistumisen kynnyksellä, ja opiskelun ohessa saatetaan mm. aloittaa vakavasti seurusteleminen, ajetaan ajokortti sekä aletaan käydä viikonloppuisin ravintoloissa ja ns. bilettämässä. Toisin sanoen lukioikäisen nuoren miehen opiskelumotivaatiosta kilpailevat autot, tussu ja keppana. Kolme viimeisintä asiaa listalla ovat uusia ja kiinnostavia, kun taas koulua on käyty jo niin pitkään kuin pystyy muistamaan. Opiskelupaineet, itsenäistymisen tuska ja epätietoisuus mitä haluaa "isona" tehdä saattaa ajaa tilanteeseen johon jälkepäin voi vain todeta että "ei ihme että koulut kesken jäi..."

Opettajien rooli opiskelumotivaation ylläpitäjänä korostuu entisestään. Opiskelijoiden motivaation ja kiinnostuksen herättäminen ja ylläpitäminen keinolla millä hyvänsä on taito, joka on opettajalle ensiarvoisen tärkeä taito. Tuota taitoa on vaikea opettaa, se näyttää olevan sekoitus huumoria, itsensä likoon panemista, oman persoonansa ja ihmissuhdetaitojensa hyödyntämistä aidolla ja välittömällä tavalla. Teeskentely tai mielistely ei johda haluttuun lopputulokseen. Myös vanhempien tuki ja reilu asenne auttavat opiskelussa ja erityisesti tutkinnon saavuttamiseen.

Muista että väittely ei ole riitelyä vaan mielipiteiden vaihtoa ja vastapuolen vakuuttelua oman kannan oikeellisuudesta pitävien argumenttien avulla: Vaikka en asiasta tämän enempää tiedä enkä aio ottaa selvääkään, niin näin tämä juttu on aina ollut ja tulee olemaan ja jos joku ei usko niin mennään pihalle katsomaan kumpi on oikeassa...

2.3.3 Ulkolukuharjoituksia

Muistan jo lapsuudestani raamatunkohtien ja virsien opetteleminen läheisenä opetusmetodina alaluokkien opetukseen. Muistan ikuisesti ne tuskaiset tunnit, jotka vietettiin opetellen ulkoa ”elämän suuria totuuksia”, joita jo silloin pidin täysin toisarvoisina. Mieleeni on jäänyt alaluokilta mieleen myös esimerkiksi aakkosten järjestyksen opetteleminen, minulle ei millään tahtonut jäädä mieleen, missä järjestyksessä ne kirjaimet nyt sitten olikaan päätetty laittaa järjestykseen. Toisaalta taas esimerkiksi kertotaulun opetteleminen jostain syystä sujui, koska siinä oli sentään jokin logiikka mukana.

Kun sitten aikanaan päädyin lukioon, alkoi jostain ihmeen syystä taas samantapainen ulkoa opettelu. Maantiedon opettaja piti tarpeellisena luetuttua erilaisia ”tarpeellisia” asioita ulkolukuna. Esimerkiksi juuri hajonneesta Neuvostoliitosta eronneet maat piti osata ulkoa, sekä pystyä karttakepillä osoittamaan maan ulkorajat. Samoin kuin Venäjän ja Euroopan jokien opetteleminen ulkoa tuotti ikimuistoisia elämyksiä. Siinä sitä lukiolaiset seisoivat jonossa ja kertoivat minkä joen kohdalla kulloinkin karttakeppi majaili. Kun aikanaan päädyin yliopistoon tekniseen tiedekuntaan, törmäsin jälleen ulkoluvun ihanuuteen. Taulukkirjat kun olivat pannassa monissa aineissa, täytyi käytännössä opetella aika mittavat määrät kaavoja ulkoa. Vieläkin nousee kylmä hiki niistä sähkö ja magnetismiopin kaavoista, joiden muistaminen oli välttämätöntä kurssien läpäisemiseksi.

Jostain syystä itselläni on aina ollut erittäin hyvä, mutta samalla auttamattoman lyhyt muisti asioiden muistamiseen ulkoa. Muistan kyllä monia, useimmiten aivan turhiakin, asioita ulkoa, mutta useimmiten niissä täytyy olla jokin logiikka tai ainakin suuri mielenkiinto aihetta kohtaan että sen muistaisin. Esimerkiksi ala-asteen ulkolukuharjoituksista on jäänyt mieleen lähinnä vain se tuska minkä ne aiheuttivat. Samaten, eipä Siperian joistakaan ole mieleen jäänyt yhtäkään. Kadehtien muistelen myös opiskelija kavereita, jotka yhdellä lukemisella pystyivät muistamaan monimutkaisiakin kaavoja...ainakin sen pari päivää mikä riitti tentin läpäisemiseen.

Muista että on parempi myöntää tietämättömyytensä kuin puhua potaskaa: Niin kun kaikki tietää, mikroprosessorin keksi Frank Intel vuonna 1971 kun ruttoepidemia oli pahimmillaan piilaaksossa ja Pariisissa pystytettiin maailman ensimmäistä GSM tukiasemaa maailmannäyttelyn vetonaulaksi...

Omassa opettajan työssäni olen pyrkinyt rajoittamaan ulkoa opeteltavan aineiston määrän minimiin. Koekysymykset perustuvat asioiden ymmärtämisen kannalta olennaisiin kysymyksiin, eikä niinkään nippelitiedon luettelointiin ranskalaisilla viivoilla. Esimerkiksi kaavojen kohdalla voidaan asettaa kyseenalaiseksi kaavojen muistaminen ulkoa. Uskaltaako kukaan oikeasti laskea jotain muistinvaraisten kaavojen mukaan? Ainakaan minä en, vaan tarvitsen esimerkiksi kaavakirjan asian varmistamiseksi.

Mieti, mikä on oikeasti olennaista: Onko tärkeämpää ymmärtää ajatus tai idea, vai opetella ulkoa joku pirullisen hankala kaava.

Tenttien vaatimukset: Älä kysy tai edellytä sellaisten asioiden muistamista, jotka itsekin joudut tarkastamaan kirjoista tenttejä tarkastaessasi.

2.3.4 Opettajien nimittely

Muistatteko vielä opettajienne nimiä? Entä oppilaiden antamia haukkuma/lempinimiä? Minä muista vielä hyvin muutamia yläasteella olleita opettajia, mm. maantiedon opettaja Nokkanoora (olihan se klyyvari aikamoinen), saksanopettaja Seksi-Sinikka, äidinkielen opettaja Kana, kotitalouden opettaja Hevonen/Polle, matematiikan opettaja Taifuuni (täytti liitutaulun taifuunin nopeudella), fysiikan opettaja Arpa-kynton, fysiikan opettaja Albiino (vaalea kaveri), käsityön opettaja Tautinen, uskonnon opettaja Vettex, ATK-opettaja Tärinä (hermostui helposti), historian opettaja Pirttihirnu ja biologian opettaja Toukohousu. Aika usein nämä lempinimet periytyvät luokilta toisille, mutta joissain tapauksissa oppilaat keksivät

uusiakin nimiä. Nimien perustana on usein opettajan ulkonäkö ja käyttäytyminen. Nimitysten tarkoituksena ei välttämättä ole loukata opettajaa, vaikka siltä helposti tuntuisikin. Kun kerran saa jonkin nimen, sitä joutuu todennäköisesti kuulemaan loppu ikänsä. Nyt vuosien jälkeen muistan oikeastaan ainoastaan nuo opettajat, joilla oli lempinimi – he olivat kaikkein persoonallisimpia ja siten ”ansaitsivat” tuon lisänimen.

Aktivoi oppilaita ja herätä heidän mielenkiintonsa opetettavaan asiaan: no eitäänny niin kauheen tärkeä juttu ole, mut kai sitä jossain vois tarvita

2.3.5 Oppilaiden hauskanpitoa

Lukion 1. luokalla biologian tuntien alku oli aina todella mielenkiintoinen. Luokan takana oli nimittäin jotain kasveja kasvamassa, tiskipöytä ja tiskirätti (sellainen hyvin vettä imevä), jota ”takapenkien pojat” käyttivät hyväkseen mitä humoristisimmalla tavalla. Kun opettaja tuli luokkaan kaikkien piti nousta seisomaan, kunnes opettaja sitten antoi luvan istua. Sillä välin kun oppilaat seisoivat, tuo märkä rätti lähti kiertämään kädestä käteen ja päätyi lopuksi jonkun pahaa aavistamattoman henkilön tuoliin. Sitten kun istuutumislupa annettiin, jostain päin luokkaa kuului kun vesi roiskahti rätistä, sekä usein tulenkatkuinen kiroaminen. Muista hyvin sellaisenkin tapauksen, jossa lavuaarin vieressä istuva Kristian-niminen tyyppi kasteli rätin ja pyysi edessään istuvaa kaveria välittämään sitä luokan mallioppilaan Pasiin tuolille. Rätti kiersi ympäri luokkaa ja lopputuloksena se päätyi Kristianin omalle penkille. Kun opettaja pyysi meitä istumaan, Kristian katsoi silmä tarkkana Pasia ja hihitti jo valmiiksi. Hymy hytyi salaman nopeasti kun hän totesi rätin olevan omalla tuolillaan.

Anna tilaa mielipiteille: Joo joo, aivan, mutta totuushan on, että suora kulma on 100 astetta celsiusta ja sen on itse ylin kulmatietäjä kiveen hakannut....

2.3.6 Huumorintajuiset opettajat

Mielestäni huumorintaju on eräs opettajan tärkeimmistä ominaisuuksista. Huumorilla voidaan herättää hilpeyttä ja mielenkiintoa tunneilla, mutta sen avulla voidaan myös selvittää kiusallisista tilanteista sekä voidaan antaa oppilaalle palautetta. Historian opettajamme lukiossa oli todella hauska ja hänellä oli omia sanontojaan ja tarinoita, joita hän opetuksen lomassa kertoi. Sillä tavoin tuo tappavan tylsä historia sai uusia ulottuvuuksia. Eräs tuon opettajan kuolemattomista lauseista oli tyyliin "...tätä sitten pitää tehdä kunnes pumppu tilittaa tai vintti pimenee". Harrastuksistaan mies kertoi viinin maistelun, johon sopiva tekniikka oli kuulemma "pullo tai tynnyri ylös ja letku suuhun". Valitettavasti omalle koulu-uralleni mahtuu vain harvoja todella huumorintajuisia opettajia. Opettajan ja oppilaan välinen huumorintaju on sellainen asia, joka kehittyy. Jos opettaja kertoo vaikkapa ensimmäisellä tunnillaan vieraille oppilaille jotain hauskoja juttuja, niin mitään haluttua vaikutusta ei synny. Sitten kun opettaja ja oppilaat ovat tuttuja keskenään, huumorilla on mahdollisuus kukoistaa.

2.3.7 Miten lukio vaikutti minuun?

Lukion jälkeen minulla oli sellainen käsitys, että opettajien osaaminen oli vieläkin kapea-alaisempaa kuin ylä-asteella. Mieleeni hahmottui pyramidi, mitä alemmalla tasolla opetetaan, sitä laaja-alaisempi on opettajan tieto – mitä ylempäs mennään sen kapeampi on osaamisalue. Vastaavasti pyramidin pohjalla "oppimisvastuu" on lähinnä opettajalla, mutta lähempänä huippua vastuu on selkeästi opiskelijan. Pedagogiset taidot ovat tärkeimmät matalalla tasolla. Mutta ketkä ovat siellä pyramidin huipulla? Se selvisi minulle kun aloitin opinnot yliopistossa.

2.4 Yliopisto

Professorit ovat siellä pyramidin huipulla, eivätkä tosiaankaan tiedä yhtään siitä, mitä tuon pyramidin ulkopuolella tapahtuu. Minä kuitenkin arvostin näitä pyramidin tylsiä piikkejä suuresti ja tuon kunnioituksen myötä minua alkoi kiinnostaa opettajanura. Toisaalta kunnioitus sai nopeasti vastaansa melkoista inflaatiota, kun totesin joidenkin professorin opetustaitojen lähenevän asymptoottisesti nollaa. Vaikka oppimisvastuu on yliopistolla opiskelijalla, niin opettajan tehtävä olisi mielestäni kuitenkin avustaa tässä oppimisessa eikä päinvastoin.

Selvitä epäselvät asiat: En mä nyt tohon osaa vastata, mutta ei teidän siitä mitään tarviikkaan tietää.

Varmista huumorin hyvä maku: Luokassa saattaa olla oppilaita, joita ei esimerkiksi vakaumuksensa takia opettajan kaljajutut naurata. Tunnustele maaperää huolellisesti ja vältä mahdollisesti loukkaavia aiheita.

2.4.1 Kolmen ällän ylioppilaana yliopistossa

Ollessani lukiossa suurin osa kavereistani olivat ammattikoulussa. Tämä yhdistettynä luontaiseen laiskuuteen ja kohtuulliseen lahjakkuuteen aiheutti tavoitteen päästä kolmen ällän ylioppilaaksi, eli lukio läpi lukematta. Tämä onnistui kohtuullisesti, eli aika minimaalisella työllä tuli hankittua valkolakki ja vieläpä korkeakoulutasoinen opiskelupaikka.

Varsinainen sokki syntyi sitten opiskelujen alettua. Yläaste oli sujunut lähes täysin ilman opiskelua ja lukiokin oli menty läpi aika vähäisellä työllä. Sitten pääsikin itse päättämään miten opiskelee, kuinka aikaansa kuluttaa ja pääsi vielä asumaan omilleen. Tietäähän siinä kuinka kävi, ensimmäisen vuoden saldo oli 9 opintoviikkoa ja monta krapulapäivää. Eivät opinnot sitten kertyneetkään ilman kovaa työtä.

Sama tilanne on tullut varmasti eteen monille opiskelijoille. Aiempi kurinalainen ja osittain ennalta määrätty opiskelu

muuttuu ainakin yliopistoissa ja korkeakouluissa äkkiä ”vapaudeksi”, joka tosiasiassa onkin vastuuta. Tätä hyppäystä voidaan varmasti pehmentää hyvällä tutor-toiminnalla ja esimerkiksi lukioaikaisella valmennuksella. Toisaalta jokaisen on kuitenkin viimekädessä pakko itse kantaa vastuu elämästään, joten voi olla, että opintojen alkaminen onkin oikea hetki tämän vastuunkannon aloittamiseen.

Ole kiinnostunut oppilaiden menestyksestä, se ei ole pelkästään tutor-opettajan tehtävä

Suunnittele opetustilaisuus: niin mun tosiaan pitäis teille kertoa niinku tosta ihmisen lisääntymisestä, joo-ööö...

2.4.2 Hyvä vs. huono luennoitsija

Yliopistossa kontakti opettajiin jotenkin katosi, opettajista tuli ns. luennoitsijoita. Joku osasi opettaa toinen taas ei, mutta siitä huolimatta opintoviikkoja oli kerättävä jotta valmistuisi ja opintotuki ei lakkaisi juoksemasta. Teknillinen oppilaitos eli tuttavallisemmin Teku, oli mielestäni jotakin peruskoulun ja yliopiston väliltä. Aineet olivat teoreettisia, tahti suhteellisen kova, mutta luokassa ja opetuksessa piti olla läsnä. Opettajilla oli kasvot ja he olivat läsnä ja opettivat luokassa kuten peruskoulussa ja lukiossa oli ollut tapana.

Kun palautan mieleeni Tampereen teknillisellä korkeakoululla vietetyt luennot, pystyn palauttamaan mieleeni omasta mielestäni parhaan luennoitsijan pitämät tunnit ja myöskin omasta mielestäni huonoimman luennoitsijan pitämän kurssin. On mielenkiintoista todeta että jos on tajuissaan ja seuraa opetusta, niin luennoitsijalla on suurempi vaikutus oppimiseen kuin asialla jota opetetaan. Mikäli opettaja osaa opettaa ja luennoita mielenkiintoisesti omalla persoonallisella tavallaan, saa aiheena olla vaikka miten epäoleellinen asia, ja silti asian omaksuu helposti. Vastaavasti huono ja epävarma opettaja saa pilattua mielenkiintoisenkin aiheen pakkopullaksi.

Yhtenä hyvänä kokemuksena muistan TTY:llä olleen matematiikan opettajan, joka hahmotteli ilmaan 3D koordinaatiston ja siihen satulapinnan, jolle laskettiin gradientteja ja tangenteja yms. juttuja tunnin mittaan. Tunnin

päätteeksi maikka nousi ko. kuviteltuun satulaan ja ratsasti ovesta taputusten saattelemana ulos.

Mitkä seikat sitten tekevät opettajasta ja luennoinnista mielenkiintoisen? Sanoisin että hallittu huumorin käyttö, itsevarmuus, asiantuntevuus, kuuluva ääni ja opiskelijoiden motivointi ovat asioita joilla voi edesauttaa ns. positiivisen ja hyväksyvän ilmapiirin luonnissa, jolloin oppiminen on helppoa ja mielekästä. Parhaat muistot opiskelua ajoilta ovat lähes poikkeuksetta opettajista joilla on ollut huumoripitoinen ja rento ote opetukseen. Parhaimmillaan tunnit voivat olla opettajan yhden hengen performansseja/näytelmää, jonka avulla opetettavaa asiaa pystyy visualisoimaan, havainolistamaan ja tehostamaan.

Opettele opetettava asia riittävän perusteellisesti: niin hetkinen, oliko tää aa nyt kiihtyvyyys vai olikohan se sittenkin joku muu. Mun täytyy nyt oikein miettiä. No emmää tiärä, mää koitan selvittää sen vaikka ens kerraksi jos jotain kiinnostaa...

2.4.3 Onneton opettaja

Kun aloitin opintoni korkeakoulussa 80-luvun lopussa, ensimmäisiä luentoja joille osallistuin oli "Matematiikka 1". Odotukset olivat korkealla, olinhan nyt yliopistossa ja opetuksen pitäisi olla todellakin huippuluokkaa. Auditoriossa istui varmasti 300 innokasta opiskelijaa opettajaa odottaen. Noin 5 minuutin istumisen jälkeen ovesta saapui pieni kumara mies, joka ei vilkaissutkaan oppilaita vaan meni auditorion eteen ja käänsi selkensä yleisölle. Hän otti oikeaan käteensä liidun ja vasempaan käteensä luentomonisteen ja aloitti: "matliizilazkennadza melkitzemme matliizia kiljaimella A ja zen dimendzioita ännällä ja ämmällä". Samaan aikaan hän alkoi kopioida luentomonistetta kaava kaavalta taululle. Koko ajan selkä kohti yleisöä ja puhe oli hiljaista mutta epäselvää. Minulle riitti ensimmäinen 3 tunnin luentokerta, mutta kyllä osa opiskelijoista istui joka luennolla. Kuulin luennoilla käyneen niin, että luentomonistetta taululle kirjoittaessa opettaja oli vahingossa kääntänyt kaksi sivua kerrallaan mutta ei ollut huomannut mitään. Kun joku opiskelija oli kysynyt, että

”mitenkäs tuosta edellisestä kaavasta nyt tähän pisteeseen päästiin”, niin opettaja oli tiuskaissut, että ”no katzo zieltä luentomonizteezta”.

Minun on vaikea uskoa, että tuon huonompaa opettajaa on olemassa, mutta kyllä niitä muitakin huonoja luennoitsijoita korkeakoulussa riitti. Vasta valmistumiseni jälkeen ymmärsin miten tämä oli mahdollista: koulussa ei ollut oikeasti montaakaan ”opettajaa”, vaan tutkijoita, jotka joutuivat pakosta pitämään luentoja saadakseen tutkimusrahoitusta. Toinen näkökulma tähän asiaa on se, että kyseessä oli täysin vapaaehtoinen opiskelupaikka – nyt oppimisvastuu oli oppilaalla, ei opettajalla. Voi muuten olla, että tämän kertomuksen esimerkkiopettaja tunnistaa itsensä tästä tekstistä, mutta jos näin käy, niin se on hänelle ihan oikein...

Kuva 10. Joskus oppilaat sulkevat korvansa opetukselta samaan tapaan kuin hylje sukeltaessaan. Kannattaa miettiä johtuuko tilanne opettajasta vai oppilaasta itsestään.

Valmistaudu aina opetustilanteeseen: öötotanoin, mun pitäis kuulemma tulla kertoon teille jostain jutusta...

2.4.4 Opettaja ei hallitse itseään

Ollessani aloitteleva tutkija, jouduin pitämään luentoja lääketieteellisistä kuvantamislaitteista ja etenkin erilaisista syistä jotka huonontavat kuvan laatua. Eräs kollegani oli tullut mielenkiinnosta seuraamaan luentoani ja istui takarivissä, kaikkien opiskelijoiden takana. Luentoni eteni pikku hiljaa pään magneettikuvaukseen ja luettelin sitten erilaisia kuvan laatuun vaikuttavia asioita, kuten pään liikkeen, nieleskelyn, hampaiden paikat, yms. Kun mielestäni pääsin loppuun, kaverini nousi seisomaan luokan perällä ja alkoi heilutella kieltään. Tuo parin sekunnin tapahtuma iski aivoihini kuin tuhat voltia ja repesin aivan totaalisesti nauramaan. Tilanteen jännitys ilmeisesti laukaisi tämän tahattoman reaktion, jota en kyennyt millään hillitsemään. Tilanteen teki erityisen epämiellyttäväksi se, että kukaan opiskelijoista ei tajunnut, että miksi aloin nauraa. Kaiken lisäksi en saanut millään nauruani loppumaan. Hetken rykimisen jälkeen sain naamani vakavoitumaan ja jatkoin luentoja, mutta jostain alitajunnasta tuo nauru luikerteli takaisin ensin hymyn merkeissä ja myöhemmin tahattomina äännähdyksiä. Sain luennon kuitenkin jollain tavalla pidettyä ja kun opiskelijat olivat lähteneet olin valmis kuristamaan kaverini. Kysyin hänen motiiveita tapahtuneelle, jolloin kaveri kertoi nolona, että ”sinä unohdit mainita, että kielen liikkeet aiheuttavat kuviin artefaktia, mutta ehkä olisin voinut tämän viestiä sinulle jollain muulla keinolla”. Tämä oli kyllä eräs noloimmista opetuskokemuksistani.

Käytä huumoria runsaasti: ja minä en sitten hyväksy minkäänlaista huulenheittoa enkä mitään muutakaan toimintaa, joka ei liity vain ja ainoastaan opetettavaan asiaan...

2.4.5 Opettaja suhtautuu huumorilla

Ollessani opiskelijana korkeakoulussa kävin aina torstai-aamuisin kuuntelemassa fysiikan luentoja. Luennoitsija oli oikein hyvä ja tämän vuoksi auditorio oli usein aivan täynnä opiskelijoita. Luennot alkoivat aamulla klo 8:00 ja edellisenä

iltana oli mennyt melko myöhään. Tämän vuoksi minua väsytti ensimmäisen 45 minuutin aikana niin, että meinasin nukahtaa vähän väliä. Kun tuli ensimmäinen tauko, ympärillä olevat oppilaat lähtivät kahvilaan. Minä ajattelin käyttää tilaisuutta hyväkseni ja oikaisin itseni selälleen ja pistin silmät kiinni. Ei tarvinnut odottaa kuin muutama sekunti, kun jo näin unta. Seuraava havainto oli se, että heräsin omaan kuorsaukseeni ja luento oli menossa täyttä päätä. Olin nukkunut noin 30 min ja ne oppilaat joiden paikan olin vallanneet olivat ystävällisesti noutaneet laukkunsa ja muistiinpanovälineensä pois ja antaneet minun nukkua. Kaiken huipuksi tämä tapahtui kolmannessa penkkirivissä opettajasta lukien, joten kun nousin kuorsaukseni jälkeen silmät ristissä ja tukka pystyssä istumaan, katsoi opettaja minua suoraan silmästä silmään ja totesi, että ”no mutta huomenta”.

2.4.6 Norsun muisti

Olessani yliopistolla minulla oli kunnia osallistua matematiikan peruskursseille, joissa oli useita satoja opiskelijoita. Luennot piti huumorintajuinen professori, jolla on kaksi erityistä piirrettä. Ensimmäisenä tulee mieleen leikkimielinen huumori toisen matematiikan professorin kanssa, liittyen molemminpuoliseen vitsailuun mm. toistensa sukunimistä. Toisena piirteenä professorilla oli ilmiömäinen nimimuisti. Jos hän kerrankin kuuli nimesi, hän muisti sen ja osasi yhdistää kasvohisi. Erittäin kadehdittava kyky, jonka ansiosta saimme muutaman kerran korvat punaisiksi ihan kunnolla. Kerrankin saavuimme torstaiaamun luennoille erittäin pitkäksi menneen illan jälkeen melkoisessa krapulassa ja vieläpä puolisen tuntia myöhässä. Iso luentosali oli täynnä väkeä, luennoitsija keskeyttää opetuksensa ja kajauttaa kovaan ääneen: Jaaha, saapuivat sitten Jari ja Kallekin paikalle, taisi mennä hieman pitkäksi eilettäin. Tämän jälkeen olimmekin merkittyyjä miehiä ja luennoitsija muisti aina silloin tällöin tarkistaa, seurasimmeko opetusta. Tällainen henkilökohtainen lähestyminen massaluennoilla luo henkilökohtaisempaa tunnelmaa ja on siten tervetullut lisä yliopisto-opetukseen. Opettajan on kuitenkin harkittava tarkasti, kuka oppilaista on valmis ottamaan ison joukon huomion vastaan. Tiedän ainakin

muutaman opiskelijan, joka ei yksinkertaisesti uskaltanut käydä kyseisillä luennoilla.

Pidä luennoissasi järkevää kronologia, niin ajan kuin asian suhteen: tuonoin, tunnin alussa määhän kerroin teille siitä yhdestä kaavasta missä oli se kirjain a. Nysse aa on taas tässä kaavassa ja tää bee on semmoinen minkä määhän selitän sitten tunnin loppupuolella. Onks asia ny kaikille selvä?

2.4.7 Pokka pitää

Joillakin ihmisillä osuu kemia kohdilleen siten, että heidän ajatusmaailmansa liikkuu täysin samalla aaltopituudella. Itse tutustuin yliopisto aikoina erääseen kaveriin, joka oli kotoisin samoilta seuduilta kuin minäkin, eli Etelä-Pohjanmaalta. Meistä tuli nopeasti parhaat opiskelukaverit ja kävimme aika paljon samoja kursseja. Mielenkiintoiseksi tämän kaveruuden teki se, että meillä on molemmilla samankaltainen kieroutunut huumorintaju ja kävikin usein niin, että suuri osa luennoista saattoi kulua hauskoissa merkeissä, välillä hihitellen kuin pikkutyöt.

Erityisen kiusallisena muistan erään vapaaehtoisen tilaisuuden, jossa yritysmaailman edustajat olivat kertomassa eri teollisuudenaloista. Siellä oli siis estradilla miehiä mustiin pukuihin sonnustautuneita kertomassa, mitä ABB:lle kuuluu. En tarkalleen muista, mitä tapahtui, mutta repesimme molemmat nauramaan isoon ääneen. Yritimme hillitä itseämme, mutta pieni vilkaisukin toisen kasvoihin aiheutti pököttämisen. Jouduimme poistumaan paikalta, mitähän mahtoivat esiintyjät ajatella.

Jos opiskelijalta pettää pokka, se ei välttämättä johdu sinusta. Eli ei kannata ottaa kaikkea itseensä,

Yritä tutustua opiskelijoiden tapaan oppia:

Kaipaavatko he teoriaa, laskuharjoituksia vai kenties käytännönläheisiä esimerkkejä. Sama tapa ei ole kaikille se paras.

3. TULEEKO MINUSTA OPETTAJA?

Kun opiskeluni TAOKK:ssa lähestyy loppuaan, on aika pohtia oman käyttöteoriani kehittymistä ja kasvuani opettajuuteen. Opiskelun ohessa minulla oli välillä joku ns. Opetusnakki, joka piti "valmistelematta vasemmalla kädellä vetää pois alta". Tällaisten kaikkea muuta kuin mukavien opetustuokioiden lopputuloksena aloin inhota opettamista ja opettajan ura näytti erittäin epätodennäköiseltä. Monestihan väitetään, että ihminen hakeutuu alalle, jota tavallaan pelkää ja jonka kokee haasteeksi. Jossain vaiheessa aloin pitää luentoja omasta erityisalastani ja silloin silmäni aukenivat; minä olin siirtynyt pyramidin sisään ja kun tiesin opetettavan asian perin pohjin, opettaminen ei ollutkaan yhtään hullumpaa, se oli aika ajoitin jopa antoisaa. Kun opetuskokemusta kertyi lisää, tunsin taas siirtyneeni lähemmäs pyramidin kärkeä. Kokemusta oli opetuksestakin sen verran, että alkoi syntyä intuitiota siitä miten asiat kannattaa opettaa ja mitkä ovat vaikeasti ja helposti omaksuttavat asiat. Vastaavasti koin, että opetettava asia on osattava niin perin pohjin, että se strukturoituu mielessä sopiviin rakenteisiin, jotka on sitten helpompi siirtää opiskelijoiden aivoihin. Tämä oli selvä merkki tietokäsityksen jalostumisesta omassa käyttöteoriassani. Vastaavasti ihmiskäsitykseni ja oppimiskäsitykseni olivat muuttuneet realistisemmaksi. Loppujen lopuksi minusta tuntuu, että olen kasvanut opettajuuteen. Tämä kasvaminen on kestänyt koko elämäni ajan ja siihen vaikuttavat kaikki kokemukseni sekä tekemiseni – aivan kuten ne ovat vaikuttaneet persoonallisuuteeni. Kukaan ei voi oppia hyväksi opettajaksi opiskelemalla, koska suurin oppi tulee kokemuksesta. Opettaminen vaatii kypsyyden käyttöteorian avukseen, joka kuvaa ihmiskäsityksen, tietokäsityksen ja oppimiskäsityksen – kuinka muuten voisimme ketään opettaa, jos emme ole sisäistäneet koko asian ydintä. Tuota ydintä ei voi kukaan kenellekään opettaa, sen pitää kehittyä itsestään ajan mittaan, kokemuksen myötä.

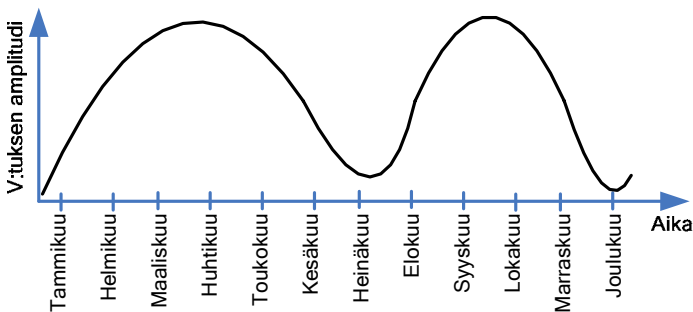

Kuva 11. Polku kohti opettajuutta rakentuu kivi kiveltä, kokemuksen kasvaessa työn ja oppimisen vuorovaikutuksessa

Nykyaikana opettaja kohtaa myös paljon haasteita työssään. Yksi vaativimmista on kasvattajana toimiminen. Kun ajattelen opettajuuttani ja rooliani kasvattajana, tuntuu siltä että sillä saralla on vielä paljon opittavaa ja tieni hyväksi kasvattajaksi on vielä alkuvaiheessa. TAOKK:n opinnoissa ei kovinkaan paljon sivuttu opettajan toimimista kasvattajan roolissa. Erityispedagogiikan ja kasvatopsykologian opintojaksoilla raapaistiin asian pintaa, mutta syventyminen jää mahdollisten jatko-opintojen ja itse opiskelun varaan. Kasvatuksellisten asioiden ja ns. elämäkatsomuksellisten asioiden opettaminen eri-ikäisille opiskelijoille vaatii kokemusta ja teoriapohjaa, jota monellakaan ammatillisen aineen opettajalla ei ole. Ja ellei ole tietoa eikä taitoa, niin em. asian opettaminen tai tarjoaminen opiskelijoille itse opiskeltavan aineen ohessa on käytännössä mahdotonta. Henkilökohtaisten kokemusten pohjalta voin sanoa että parasta opetusta olen saanut sellaisilta opettajilta jotka ovat opetettavan aineen lisäksi jollakin tavalla pystyneet sivistämään ja kehittämään minua ns. paremmaksi ja tiedostavammaksi ihmiseksi. Ihme kyllä, tällaisiakin opettajia

on kohdalleni osunut. Tietenkin opettaja omalla esimerkillään ja asenteillaan edesauttaa positiivisen ja luottavan elämäkatsomuksen levittämisessä opiskelijoiden keskuuteen, mutta olisi hyvä jos viestiä pystyisi vielä tehostamaan tietoisesti jotenkin opetuksen ohessa. Näyttää siltä että vaikka ammatillisen opettajan pätevyys onkin saavutettavissa tunnollisella ja intensiivisellä työllä, jää vielä paljon avoimia asioita selvitettäväksi ja opittavaksi opettajankoulutuksen jälkeen. Tämä on mielestäni pelkästään hyvä asia, sillä uteliaisuus uusia asioita ja taitoja kohtaan sekä niiden oppiminen ja harjoittelu on yksi avain onnelliseen, työntäyteiseen ja mielekkääseen elämään.

Opettajan Vuosisykli

Opettajan V-käyrän taajuus on 63.4 nanohertsiä (nHz) ja on näin ollen ns. ”opettajan luku”: Näppärä insinööri (tai muuten viisas ihminen) tämän laskekon, jos osaa...

4. KIRJALLISUUTTA

Vuorinen, I. 2002. Tuhat tapaa opettaa. Menetelmäopas opettajille, kouluttajille ja ryhmänohjaajille. Naantali: Resurssi.

Repo, I. & Nuutinen, T. 2003. Viestintätaito. Opas aikuisopiskelun ja työelämän vuorovaikutustilanteisiin. Helsinki: Otava.

Lonka, K. & Lonka, I. 1991. Aktivoiva opetus: käsikirja aikuisten ja nuorten opettajille. Helsinki: Kirjayhtymä.

Karjalainen, A. & Kemppainen, T. 1994. Vaihtoehtoisia tenttikäytäntöjä. Ohjeita ja ideoita yliopistotenttien kehittämiseen. Korkeakoulupedagogiikan perusmateriaali 1. Oulun yliopisto.

Wahlström, R. 1996. Suvaitsevuuteen kasvattaminen: erilaisuus on rikkautta. Opetus 2000. Porvoo: WSOY.

Virkkala, V. 1994. Luova ongelmanratkaisu: tiedon hankinta ja yhdistely toimiviksi kokonaisuuksiksi ammateissa, harrasteissa ja kotielämässä. Vammalan kirjapaino.

Linnakylä, P., Pollari, P. & Takala, S. (toim.) 1994. Portfolio arvioinnin ja oppimisen tukena. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos.

Luukkainen, O. & Wuorinen, J. 2002. Yrittävä elämänsen: kasvaminen yksilönä ja yhteisönä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hautamäki, J., Lahtinen, U., Moberg, S. & Tuunainen, K. 2001. Erityispedagogiikan perusteet. Helsinki: WSOY.